

www.senate.go.th

จุลนิติ

ISSN 1686-3720

ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

มาตรการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับ
การจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

www.senate.go.th

จุลฉันท

ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๙

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ISSN 1686-3720

จัดทำโดย

กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขที่ ๑๑๑๑ ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๓๐๓ - ๔

ปีที่พิมพ์

กันยายน ๒๕๖๙

ออกแบบและพิมพ์ที่

กลุ่มงานบรรณาธิการและเทคโนโลยีการพิมพ์ สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขที่ ๑๑๑๑ ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๑ - ๒

สามารถดาวน์โหลดและติดตามวารสารจุลนิติในช่องทางต่าง ๆ ดังนี้

ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมายและหน่วยงานวุฒิสภา สำนักกฎหมาย
เว็บไซต์ <https://www.senate.go.th/view/93/วารสารจุลนิติ/TH-TH>

Facebook Page สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ชั้นวางหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (BOOKSHELF)
หรือเว็บไซต์ https://www.senate.go.th/book_shelf/

บทความและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสาร “จุลนิติ”
เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

จุลนิติ

ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๙

คณะผู้จัดทำวารสารจุลนิติ ที่ปรึกษา

นางปณิดา สท้านไตรภพ
นายทศพร แยม่วงษ์
นายโสภณ ชาทบุษย์จารุ

เลขาธิการวุฒิสภา
รองเลขาธิการวุฒิสภา
ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย

กองบรรณาธิการ

นางสาวเพลลิตา ตันรังสรรค์
นางปัญจพร สุทธิยงค์
นางพิมพ์พัชร อริยะฉานกุล
นางสาวสุทธิมาตร จันทร์แดง
นายปณิธิ์ ปทุมวัฒน์
นายวรชัย แสนสีระ
นางสาวอวิการ์ตน์ นิยมไทย
นางสาวสุธีรา ชูบัณฑิต
นางสาวสายใจ เกษสุวรรณ
นางสาวณัฐนิชา รัตนสุภา

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพัฒนากฎหมาย
นิติกรเชี่ยวชาญ/นักกฎหมายนิติบัญญัติ ชั้นที่ ๒
นิติกรชำนาญการพิเศษ
นิติกรชำนาญการพิเศษ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรชำนาญการ
นิติกรปฏิบัติการ

บันทึกข้อมูล - พิสูจน์อักษร

นางสาวจุฬารัตน์ วงษ์น้อย
นางสาวภิญญาพัชร กิรติพลวิชัย
นางสาวเมธาวี มะลิรัตน์
นางสาวนිරุช น้อยขานา

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

สถานที่ติดต่อ

กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขที่ ๑๑๑๑ ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๓๐๓ - ๔

ศิลปกรรม - พิสูจน์อักษร

กลุ่มงานบรรณาธิการและเทคโนโลยีการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๑ - ๒
นางสาวสิรินดา สันติปริชาจิตต์ นักวิชาการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์
นางสาวชมพูนุช ลาภเกิด นายช่างศิลป์อาวุโส
นายศักดิ์พันธุ์ เกิดแก่น นายช่างศิลป์อาวุโส
นางสาวอนัญญา คชกฤษ นายช่างศิลป์อาวุโส
นายณัฐวรรณ ณิชคร นายช่างศิลป์ชำนาญงาน
นางสาวอรรพพร อำพาต นายช่างศิลป์ปฏิบัติงาน
นางสาวปัทมา สุดจันทร์ วิทยากรเชี่ยวชาญ
นายชรินทร์ แพนไธสง วิทยากรชำนาญการ
นางสาวศิริมนัส สารพัฒน์ วิทยากรชำนาญการ
นายธีระยุทธ นิยมทรัพย์ นักพิสูจน์อักษร

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขที่ ๑๑๑๑ ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

บรรณาธิการแถลง

ตามที่สำนักพระราชวังได้มีประกาศ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา สิ้นพระชนม์ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๙ นั้น กองบรรณาธิการวารสารจุลนิติ ขอน้อมกราบถวายความอาลัยและรำลึกในพระกรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ด้วยทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจนานัปการ เพื่อประเทศชาติและปวงชนชาวไทย ด้วยพระวิริยอุตสาหะและพระปณิธานในอันที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง ทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรม การสาธารณสุข การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ด้อยโอกาส และการต่างประเทศ

วารสาร “จุลนิติ” ฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้พิจารณาถึงความสำคัญของปัญหา “อาชญากรรมทางเทคโนโลยี” ซึ่งปัจจุบันยังคงทวีความรุนแรงและแพร่ขยายอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบการหลอกลวงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การกระทำของแก๊งคอลเซนเตอร์ การใช้บัญชีม้าและซิมม้า ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และปัญญาประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แม้ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการตราพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อกำหนดมาตรการเชิงรุกในการป้องกัน ระวัง และปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี ตลอดจนกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชน รวมทั้งเพิ่มกลไกในการติดตามอายัด และคืนทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้นแล้ว แต่สถานการณ์อาชญากรรมทางเทคโนโลยียังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงสมควรที่จะมีการศึกษา วิเคราะห์และติดตามผลการบังคับใช้พระราชกำหนดดังกล่าว ตลอดจนสภาพปัญหาอุปสรรค หรือข้อจำกัดที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในอนาคต

ดังนั้น กองบรรณาธิการวารสารจุลนิติ จึงกำหนดประเด็นหลักในหัวข้อเรื่อง “มาตรการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” โดยได้สัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว จากนายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล ประธานคณะกรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร กรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะที่ปรึกษา
ประธานคณะกรรมการธิการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร
พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง ผู้กำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการปราบปราม
การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ **ดร.ปริญญา หอมเอนก** กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการรักษา
ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ในคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ
ในส่วนเนื้อหาอื่น ๆ ยังคงเข้มข้นด้วยข้อมูลทางวิชาการด้านกฎหมายที่เป็นประโยชน์
ต่องานด้านนิติบัญญัติของวุฒิสภาและประชาชนโดยทั่วไปอีกมากมาย กองบรรณาธิการ
ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้กรุณาติดตามผลงานของวารสารจุลนิติเสมอมา ซึ่งเราพร้อม
ที่จะคัดสรรและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านกฎหมายที่เป็นประโยชน์เพื่อนำเสนอ
แก่ผู้อ่านทุกท่านต่อไป

กองบรรณาธิการ
กันยายน ๒๕๖๙

สารบัญ

บทสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ

๑

- เรื่อง มาตรการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการ
- ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

๓

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

ประธานคณะกรรมการ
การเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร
และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร

กรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ
การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

๑๑

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม
คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๕

พินตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง

ผู้ทำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการ
ปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๓๕

ดร.ปริญญา หอมเอนก

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์
ในคณะกรรมการการรักษา
ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ

๔๗

สรุปคำพิพากษาของศาล และผลการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่น่าสนใจ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๔
ลงวันที่ ๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๔
เรื่อง ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตีร ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม
มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง
และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

มาตรการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับการจัดการ ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

ปัจจุบันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ทวีความรุนแรงและมีรูปแบบการกระทำความผิดที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารออนไลน์ และการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการหลอกลวงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การกระทำของแก๊งคอลเซนเตอร์ การใช้บัญชีม้าและซิมม้า การสร้างภาพ เสียง หรือข้อมูลปลอมด้วยเทคโนโลยีดีปเฟก (Deepfake) ตลอดจนการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินผ่านระบบการเงินดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล ส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน ความปลอดภัยในชีวิตและข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน รวมทั้งบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจดิจิทัลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศอย่างกว้างขวาง

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยได้ตราพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อกำหนดมาตรการเชิงรุกในการป้องกัน ระวัง และปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี ตลอดจนกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ร่วมกันป้องกันความเสียหาย ติดตามเส้นทางการเงิน आयัดทรัพย์สิน และคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนามาตรการดังกล่าวแล้ว แต่อาชญากรรมทางเทคโนโลยียังคงปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างรวดเร็ว มีลักษณะเป็นเครือข่ายข้ามชาติ และอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังคงเผชิญข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการป้องกัน

และปราบปราม การสืบสวนสอบสวน การติดตามทรัพย์สิน และการเยียวยาผู้เสียหาย นอกจากนี้ แม้ประเทศไทยจะสามารถพัฒนากฎหมายให้มีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับสถานการณ์ได้ในระดับหนึ่ง แต่การรับมือกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่ครอบคลุมมากกว่าการดำเนินคดีเพียงอย่างเดียว โดยต้องให้ความสำคัญกับการตัดวงจรทางการเงินของขบวนการอาชญากรรม การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การพัฒนามาตรฐานแนวทางปฏิบัติของผู้ให้บริการภาคเอกชน การคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้สุจริต ตลอดจนการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อรองรับลักษณะของอาชญากรรมที่ไร้พรมแดน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ในประการที่สำคัญ เมื่อศึกษามาตรการของต่างประเทศพบว่า หลายประเทศได้กำหนดกลไกทางกฎหมายที่น่าสนใจ เช่น ประเทศสิงคโปร์มีการกำหนดกรอบความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility Framework) ของทุกภาคส่วน สหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหายจากการฉ้อโกงผ่านระบบการชำระเงินอย่างรวดเร็ว และสหภาพยุโรปมีการกำหนดหน้าที่เชิงรุกของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลภายใต้กฎหมายว่าด้วยบริการดิจิทัล (Digital Services Act: DSA) ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ประเทศไทยสามารถนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของระบบกฎหมายไทย รวมทั้งพัฒนากฎหมายลำดับรอง แนวปฏิบัติ และกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ทางกองบรรณาธิการวารสารจุลนิติจึงพิจารณาเห็นสมควรทำการสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ ตลอดจนทัศนะและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อด้านนิติบัญญัติจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในประเด็นหัวข้อเรื่อง **“มาตรการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี”** ประกอบด้วย **นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล** ประธานคณะกรรมการกิจการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา **พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร** กรรมการกิจการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา **รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี** รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร **พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง** ผู้กำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ **ดร.ปริญญ์ หอมเอนก** กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ในคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยในประเด็นสำคัญ มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ แนวทางการกำหนดบทบาทของสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ตลอดจนการพัฒนากลไกการเยียวยาผู้เสียหายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนิติบัญญัติ อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของประเทศไทยในอนาคต และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อไป ซึ่งท่านผู้อ่านสามารถติดตามและศึกษารายละเอียดในเรื่องดังกล่าวได้ในวารสารจุลนิติฉบับนี้.

“
มาตรการบังคับใช้กฎหมาย
เกี่ยวกับการจัดการปัญหา
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
”

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล^๑

ประธานคณะกรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ
การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร^๒

กรรมการการการเทคโนโลยีสารสนเทศ
การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

เมื่อวันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๔
ณ ห้องรับรอง ๒๐๓ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา (สว.)

^๑ สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต (LL.M. and LL.M. (Labor Law)) มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก
(New York University), Program of Instruction for Lawyers มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) United States of America.

^๒ สำเร็จการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูยะลา, นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต (สังคมวิทยา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

จลนิต : ในปัจจุบันกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยียังมีสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัด ตลอดจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ระวัง และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ อย่างไร

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายแก่ประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ

ทรัพย์สินมูลค่าสูงและกลุ่มผู้สูงอายุ หรือผู้เกษียณอายุที่มักตกเป็นเป้าหมายของการหลอกลวงผ่านช่องทางดิจิทัล แม้ประเทศไทยจะได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด รวมถึงคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหาย

แล้วก็ตาม แต่กฎหมายลำดับรองและแนวปฏิบัติซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องใช้ในการปฏิบัติงานยังอยู่ระหว่างการจัดทำ ทำให้มาตรการตามกฎหมายบางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะมาตรการเกี่ยวกับการระงับการทำธุรกรรม การติดตามทรัพย์สิน และการคืนเงินแก่ผู้เสียหาย

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร : เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ แล้วจะเห็นได้ว่ายังไม่ครอบคลุมลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจริง เช่น การครอบครองบัญชีม้า หรือซิมโทรศัพท์ที่ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด และบางกรณียังมีข้อจำกัดด้านองค์ประกอบความผิดหรือพยานหลักฐานที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ทำให้การบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงเห็นควรให้มีการติดตามประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายให้ทันกับพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ อาชญากรรมทางเทคโนโลยียังปรับเปลี่ยนรูปแบบตามพัฒนาการของเทคโนโลยีตลอดเวลา ประกอบกับผู้กระทำความผิดมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการหลอกลวงและย้ายฐานปฏิบัติการข้ามเขตแดนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งแม้ว่าภาครัฐจะได้พยายามปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมบริเวณชายแดนได้ในระดับหนึ่ง แต่กลุ่มผู้กระทำความผิดยังคงย้ายฐานไปยังพื้นที่อื่นในประเทศหรือปฏิบัติการจากต่างประเทศได้ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจึงต้องอาศัยทั้งมาตรการภายในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศควบคู่กันไป

**“แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับ
ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบกฎหมาย
ยังต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปรับปรุงบทบัญญัติให้สอดคล้อง
กับรูปแบบการกระทำผิดที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการเร่งรัด
ออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดและแนวปฏิบัติมารองรับ ”**

สำหรับการเยียวยาผู้เสียหาย แม้จะมีการออกกฎกระทรวงการคืนเงินให้แก่ผู้เสียหาย
จากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๙ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ ๑๔
พฤษภาคม ๒๕๖๙ แต่กฎกระทรวงฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๙๐ วันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป กล่าวคือ จะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๙ เป็นต้นไป
โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาในการคืนเงินแก่ผู้เสียหาย
เพื่อให้กระบวนการคืนเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม เมื่อปัจจุบันกฎกระทรวงฉบับนี้
ยังไม่มีผลใช้บังคับจึงยังไม่อาจดำเนินการคืนเงินตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ในการดำเนินการ
ดังกล่าวยังต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการเงิน
ต่าง ๆ ตลอดจนต้องมีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพิจารณาคืนทรัพย์สิน เพื่อความเป็นธรรม
แก่ผู้เสียหายทุกฝ่าย การเร่งรัดจัดทำกฎหมายลำดับรองและกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้มาตรการเยียวยาตามกฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนากฎหมาย
เพื่อรองรับปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบกฎหมายยังต้อง
ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปรับปรุงบทบัญญัติให้สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำผิด
ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการเร่งรัดออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียด
และแนวปฏิบัติมารองรับ รวมทั้งการพัฒนากลไกบังคับใช้กฎหมายให้มีความคล่องตัว ตลอดจน
การสร้างระบบเยียวยาผู้เสียหายที่รวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อให้การป้องกัน ปราบปราม
และคุ้มครองประชาชนบรรลุผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

จุลนิติ : ขอรบกวนถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมทางเทคโนโลยีของนานาอารยประเทศที่น่าสนใจว่ามีหลักการและรูปแบบ
การดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
หรือควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่
อย่างไร

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยง
ระหว่างพรมแดนของแต่ละประเทศ และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามพัฒนาการของเทคโนโลยี
หลายประเทศจึงพัฒนากฎหมายและมาตรการเชิงป้องกันที่เข้มแข็ง ควบคู่กับการเสริมสร้างความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งต่างมีกฎหมายและมาตรการกำกับดูแลที่ครอบคลุมทั้งการป้องกัน การสืบสวนสอบสวน และการติดตามทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ตลอดจนกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลและสถาบันการเงินในการป้องกันไม่ให้ระบบการเงินและเทคโนโลยีถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือกระทำความผิด

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร : การศึกษา

กฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้ ควรมุ่งเน้นการนำหลักการที่เหมาะสมมาปรับให้สอดคล้องกับบริบทของ

ประเทศไทย มากกว่าการนำกฎหมายต่างประเทศมาบังคับใช้โดยตรง เนื่องจากแต่ละประเทศมีโครงสร้างทางกฎหมาย ระบบคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน การกำหนดมาตรการทางกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามหลักนิติธรรม โดยตัวอย่างที่น่าสนใจ เช่น มาตรการของสหราชอาณาจักรในการเปิดบัญชีเงินฝาก ซึ่งกำหนดให้ผู้ขอเปิดบัญชีต้องแสดงตนและผ่านกระบวนการตรวจสอบตัวตน (Know Your Customer : KYC) อย่างเข้มงวด ทำให้การนำบัญชีไปใช้เป็นบัญชีม้าหรือเครื่องมือกระทำความผิดกระทำได้อย่างยาก ในขณะที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาระบบเปิดบัญชีเงินฝากออนไลน์หรือผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งดำเนินการได้ง่ายและรวดเร็ว แนวทางดังกล่าวแม้จะเป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน แต่อีกด้านก็อาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ หากไม่มีระบบตรวจสอบและบริหารจัดการความเสี่ยงที่เพียงพอ จึงเห็นควรทบทวนมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์การยืนยันและตรวจสอบตัวตน รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน นอกจากนี้หลายประเทศยังควบคุมการใช้ซิมโทรศัพท์และข้อมูลผู้ใช้บริการโทรคมนาคมอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการนำหมายเลขโทรศัพท์ไปใช้หลอกลวงหรือประกอบอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นแนวทางที่ประเทศไทยควรศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการกำหนดมาตรฐานการลงทะเบียนผู้ใช้บริการ การตรวจสอบข้อมูล และการจำกัดการใช้ซิมโทรศัพท์ในกรณีที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้มาตรการดังกล่าวควรดำเนินการภายใต้หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน เพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของประชาชนเกินสมควร

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่เห็นควรให้ความสำคัญ คือ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) มาใช้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการปลอมแปลงเสียง ภาพ หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้การหลอกลวงแบบเนียนและยากต่อการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น การตรากฎหมายของหลายประเทศจึงควรเริ่มให้ความสำคัญกับการกำกับดูแล

การใช้เทคโนโลยี AI ทั้งในด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และมีจริยธรรมทั้งในกระบวนการพัฒนา และการนำไปใช้งาน

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร : จากประเด็นดังกล่าว จึงเห็นว่า ประเทศไทยควรเร่งพิจารณาศึกษาเพื่อตรากฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ เพื่อมีกรอบหรือหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการกำกับดูแล AI ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้ในทางมิชอบ ซึ่งในมิติความร่วมมือระหว่างประเทศเห็นว่า การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่อาจดำเนินการโดยประเทศใดประเทศหนึ่งได้เพียงลำพัง เนื่องจากผู้กระทำความผิดมักใช้โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและระบบการเงินที่เชื่อมโยงหลายประเทศ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย สถาบันหรือองค์กรที่กำกับดูแลภาคการเงิน และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรอง การติดตามเส้นทางการเงิน การระงับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และการช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและติดตามทรัพย์สินคืนให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : กล่าวโดยสรุป คือ การพัฒนากฎหมายของประเทศไทยควรอาศัยการศึกษาประสบการณ์จากต่างประเทศควบคู่กับการพิจารณาความเหมาะสมของบริบทภายในประเทศ ทั้งในด้านมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์การรู้จักและยืนยันตัวตน การกำกับดูแลสถาบันการเงินและผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล การควบคุมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ อันจะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในระยะยาว

จุดนิตติ : เพื่อให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าภาคธุรกิจและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน หรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรกำหนดมาตรการป้องกัน รวมถึงกลไกการเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชน ตลอดจนพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นใดหรือไม่ อย่างไร

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมไม่อาจอาศัยการดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นระบบจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ สถาบันการเงิน ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และประชาชนผู้ใช้บริการ เนื่องจากการกระทำความผิดในปัจจุบันเชื่อมโยงกับระบบการเงินและระบบดิจิทัล การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องให้ชัดเจนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปราม แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๘

**“ประเทศไทยควรเร่งพิจารณาศึกษาเพื่อตรากฎหมายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์
ทั้งนี้ เพื่อมีกรอบหรือหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการกำกับดูแล AI ให้สอดคล้อง
กับมาตรฐานสากลและรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการนำเทคโนโลยีดังกล่าว
ไปใช้ในทางมิชอบ ”**

โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมแล้วก็ตาม แต่การนำบทบัญญัติดังกล่าวไปสู่การบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายลำดับรองและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนรองรับ เพื่อให้การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี ในส่วนของสถาบันการเงิน เห็นว่าควรมีบทบาทเชิงรุกในการบริหารความเสี่ยงและป้องกันการนำระบบการเงินไปใช้เป็นเครื่องมือกระทำความผิด โดยพัฒนาระบบตรวจจับธุรกรรมที่ผิดปกติ เพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการรู้จักและยืนยันตัวตนลูกค้า และเร่งระงับธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยโดยไม่ชักช้า รวมทั้งควรกำหนดแนวทางความรับผิดชอบของสถาบันการเงินให้ชัดเจนในกรณีที่เกิดความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและความเป็นธรรม ตลอดจนคำนึงถึงระดับความบกพร่องของแต่ละฝ่าย ไม่ใช่กำหนดความรับผิดโดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ให้แก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นมาตรการเชิงป้องกันที่สำคัญยิ่งเช่นกัน โดยประชาชนควรได้รับการส่งเสริมให้ตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร รู้เท่าทันรูปแบบการหลอกลวง และใช้ความระมัดระวังก่อนทำธุรกรรมทางการเงินหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลให้แก่ประชาชนดังกล่าวจะช่วยลดโอกาสตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร : สำหรับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลก็ควรมีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและป้องกันการให้บริการเพื่อกระทำความผิด โดยเฉพาะการตรวจสอบบัญชีผู้ใช้งาน การระงับบัญชีหรือช่องทางสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวง การแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ และการพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัยให้แก่ผู้ให้บริการอย่างทันท่วงที ขณะเดียวกันประเทศไทยควรพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการให้บริการที่เปลี่ยนแปลงไปและมาตรฐานที่ใช้ในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังเห็นควรให้มีการพัฒนากลไกการคืนทรัพย์สินและชดเชยความเสียหายที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การพิทักษ์คืนทรัพย์สินมีประสิทธิภาพและลดความล่าช้าในการช่วยเหลือผู้เสียหาย อันจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : การยกระดับประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ทั้งการพัฒนากฎหมาย การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการยกระดับมาตรฐานการกำกับดูแลสถาบันการเงินและผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ตลอดจนการส่งเสริมความรู้เท่าทันดิจิทัลแก่ประชาชน และการพัฒนากลไกการเยียวยาผู้เสียหายให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

จุลนิติ : บทสรุปส่งท้ายและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล : อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและปรับเปลี่ยนรูปแบบอยู่เสมอตามพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัล การแก้ไขปัญหาก็ไม่อาจอาศัยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมาย การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และการยกระดับมาตรการป้องกันเชิงเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก ควรเร่งรัดการพัฒนากฎหมายให้รองรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลอกลวงประชาชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยกำหนดมาตรการกำกับดูแลที่สมดุลระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมกับการป้องกันการใช้ในทางมิชอบ และการคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามหลักนิติธรรม

ประการที่สอง การบังคับใช้กฎหมายควรอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการประสานการปฏิบัติงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานยังมีลักษณะแยกส่วนในบางประเด็นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวม

ประการที่สาม ประเทศไทยควรลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) ศูนย์ข้อมูล (Data Center) และระบบจัดเก็บข้อมูลที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

ในการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์และรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวควรคำนึงถึงความมั่นคงของข้อมูลภาครัฐ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และผลประโยชน์ของประเทศในระยะยาวควบคู่กัน

ประการที่สี่ การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีควรยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งสร้างระบบที่ป้องกันความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามผู้กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว และเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยมีระบบป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร : เห็นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งต้องเผชิญกับรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน และมีปริมาณคดีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี การจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย และการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมได้อีกประการหนึ่ง **๑**

Scan QR Code รับชมการสัมภาษณ์

นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

ประธานคณะกรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา และ

พลตำรวจตรี สุนทร ขวัญเพชร

กรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

(ความยาว ๒๒.๒๖ นาที)

หมายเหตุ : เนื่องจากการสัมภาษณ์ที่ปรากฏในวิดีโอคลิป อาจมีความแตกต่างจากข้อมูลที่ปรากฏในวารสารจุลนิติ ซึ่งเกิดจากกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาทางวิชาการในวารสารจุลนิติ เพื่อให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ หรือกระชับมากยิ่งขึ้น

“
มาตรการบังคับใช้กฎหมาย
เกี่ยวกับการจัดการปัญหา
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
”

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี*

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๔
ณ ห้องรับรองคณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

* สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมดีมาก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสาขากฎหมายอาญา จาก Ludwig Maximilian University of Munich, Germany.

จุลนิติ : ในปัจจุบันกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยียังมีสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัด ตลอดจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ระงับ และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ อย่างไร

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุปศรี : ในการพิจารณาสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดของกฎหมาย ตลอดจนกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เบื้องต้นจำเป็นต้องพิจารณาภาพรวมของปัญหาในประเด็นสำคัญก่อนว่า ปัจจุบันกฎหมายที่มีอยู่ และกลไกการบังคับใช้กฎหมายสามารถพัฒนาและปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และรูปแบบการกระทำความผิดที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วได้หรือไม่ เพียงใด เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันหลายขั้นตอน ตั้งแต่การได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล การติดต่อหลอกลวง ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โทรศัพท์ หรือข้อความสั้น (Short Message Service: SMS) การโอนเงินผ่าน บัญชีม้า บัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือสินทรัพย์ดิจิทัล ตลอดจนมีเครือข่ายผู้กระทำความผิดที่เชื่อมโยงข้ามพรมแดน ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการพัฒนาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมแล้ว โดยเฉพาะการตรา “พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖” ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๖ และ “พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘” ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๘ กฎหมายทั้งสองฉบับได้วางกลไกสำคัญเพื่อสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ทั้งการกำหนดให้สถาบันการเงิน

“มีการจัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉินหมายเลข ๑๔๔๑ เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานเร่งด่วนระหว่างประชาชน ในการรับแจ้งเหตุ ให้คำปรึกษา ติดตามสถานะคดี และประสานการติดตาม หรืออายัดบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหยุดความเสียหาย อายัดเส้นทางเงิน และส่งต่อข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีโดยเร็ว”

ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และหน่วยงานของรัฐสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย การให้อำนาจระงับธุรกรรมหรืออายัดบัญชีชั่วคราว การติดตามเส้นทางการเงิน และการกำหนดหลักเกณฑ์การคืนเงินให้แก่ผู้เสียหาย ตลอดจนการกำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงานหรือผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหลอกลวง เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยข้อมูลจากกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (www.thaipoliceonline.go.th) ได้แสดงสถิติการแจ้งความออนไลน์ คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ มีจำนวนกว่า ๔๓,๐๐๐ เรื่อง คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ ๓,๔๐๐ ล้านบาท ซึ่งถือเป็นมูลค่าที่สูงมาก อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากมีการจัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์” (Anti Online Scam Operation Center: AOC) พร้อมเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉินหมายเลข ๑๔๔๑ เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานเร่งด่วนระหว่างประชาชน ตำรวจสถาบันการเงิน หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานด้านดิจิทัล ในการรับแจ้งเหตุ ให้คำปรึกษา ติดตามสถานะคดี และประสานการติดตาม หรืออายัดบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหยุดความเสียหาย อายัดเส้นทางเงิน และส่งต่อข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีโดยเร็ว พบว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นในการเข้าถึงความช่วยเหลือของรัฐเพิ่มมากขึ้น และมีข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๘ ถึงพฤษภาคม ๒๕๖๙ มูลค่าความเสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีลดลงประมาณร้อยละ ๑๖ เมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าความรวดเร็วในการรับแจ้งเหตุ การติดตามเส้นทางการเงิน และการอายัดบัญชี เป็นปัจจัยสำคัญของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม กฎหมายเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ แต่ต้องมีมาตรการสนับสนุนในเชิงปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพควบคู่กันด้วย

สำหรับข้อท้าทาย อุปสรรค หรือข้อจำกัดของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พิจารณาแล้วอาจสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้สามารถรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและรูปแบบการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีความครอบคลุมและทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ลักษณะและวิธีการกระทำความผิดของอาชญากรรมทางเทคโนโลยียังคงพัฒนาไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่เป็นเพียงการหลอกลวงซื้อขายสินค้า

การชักชวนลงทุน หรือการหลอกลวงผ่านแก๊งคอลเซนเตอร์ (Call Center) ได้ขยายไปสู่การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างภาพ เสียง หรือสื่อปลอม (Deepfake) การแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การนำข้อมูลส่วนบุคคลที่รั่วไหลมาใช้สร้างความน่าเชื่อถือในการหลอกลวง ตลอดจนการเคลื่อนย้ายหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินผ่านสินทรัพย์ดิจิทัลและช่องทางการเงินรูปแบบใหม่

ด้วยเหตุนี้ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ จึงได้ขยายขอบเขตของมาตรการให้ครอบคลุมถึงผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล และการกำหนดมาตรการคัดกรองข้อความสั้น (SMS Screening) ตลอดจนกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะได้รับการปรับปรุงให้มีความครอบคลุมมากขึ้นก็ตาม แต่ลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ผู้กระทำความผิดสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ และช่องทางในการกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายเพียงครั้งคราวอาจไม่เพียงพอต่อการรับมือ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการทบทวนและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจดำเนินการทุกช่วงเวลา ๑ - ๒ ปี หรือเมื่อปรากฏรูปแบบการกระทำความผิดที่อาศัยเทคโนโลยีใหม่ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายสามารถรองรับพัฒนาการของเทคโนโลยีได้อย่างทันทั่วถึง และนอกจากการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวแล้ว การจัดทำแนวปฏิบัติ (Guideline) เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยเห็นควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น แนวทางในการคัดกรองข้อความที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวง การแลกเปลี่ยนและประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การบริหารจัดการและคุ้มครองข้อมูล รวมทั้งแนวปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับผู้ให้บริการภาคเอกชน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างมีมาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ประเด็นที่ ๒ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีควรมุ่งตรวจจับธุรกรรมทางการเงินควบคู่กับการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมไม่อาจอาศัยเพียงการสืบสวนสอบสวน ติดตามจับกุม และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดภายหลังจากที่ความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะผู้กระทำความผิดจำนวนมากมีฐานปฏิบัติการอยู่ในต่างประเทศหรือดำเนินการในลักษณะเครือข่ายอาชญากรรมที่มีความเชื่อมโยงหลายระดับ โดยอาศัยบุคคลและบัญชีตัวกลางหลายทอดในการรับโอนและเคลื่อนย้ายทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ส่งผลให้การติดตามตัวผู้กระทำความผิด และการนำทรัพย์สินกลับคืนผู้เสียหายเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การสกัดหรือระงับเส้นทางการเงินตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกระทำความผิดจึงเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยลดความเสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดมาตรการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการระงับธุรกรรมเป็นการชั่วคราว การอายัดบัญชี การแลกเปลี่ยนข้อมูลธุรกรรมที่ต้องสงสัย การห้ามเปิดบัญชีใหม่ในบางกรณี รวมทั้งการกำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินการของพนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประสิทธิภาพของระบบรับแจ้งเหตุ ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และความพร้อมของบุคลากรเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ เพราะหากเงิน

ที่ได้จากการกระทำความผิดถูกโอนผ่านบัญชีม้าหลายทอด หรือถูกแปลงเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลแล้ว การติดตามเส้นทางเงินและการนำทรัพย์สินคืนแก่ผู้เสียหายจะกระทำได้ยากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความรวดเร็วในการดำเนินงานของทุกภาคส่วน จึงเป็นความท้าทายสำคัญที่จะทำให้มาตรการทางกฎหมายบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น และเพิ่มโอกาสในการติดตามทรัพย์สินคืนแก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ ๓ การบังคับใช้กฎหมายควรรักษาคุณภาพระหว่างประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้สุจริต โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการอย่างรวดเร็ว เพื่อยับยั้งความเสียหายและตัดวงจรการกระทำความผิดได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ซึ่งมาตรการต่าง ๆ

ที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการระงับธุรกรรมเป็นการชั่วคราว การอายัดบัญชี การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การดำเนินมาตรการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของประชาชนผู้สุจริตได้ หากเกิดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ เช่น การอายัดหรือระงับการใช้บัญชีของบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือการบันทึกข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จนส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต หรือการทำธุรกรรมทางการเงินของบุคคล นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้บัญชีม้าเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดก็เป็นประเด็นที่สมควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้านด้วย โดยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในประเทศไทยพบว่า ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปิดหรือยินยอมให้ใช้บัญชีเพื่อการกระทำความผิดบางส่วนเป็นบุคคลเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น มีรายได้น้อย ประสบปัญหาหนี้สิน หรือขาดโอกาสในการเข้าถึงอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ซึ่งมักจะตกเป็นเป้าหมายของการถูกชักจูง หลอกลวง หรือแสวงหาประโยชน์จากองค์กรอาชญากรรม และแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ในกรณีที่มีการกระทำความผิด แต่การกำหนดมาตรการของรัฐควรคำนึงถึงข้อเท็จจริงและบริบทของแต่ละกรณี โดยมุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดกับการคุ้มครองและฟื้นฟูบุคคลเปราะบางในสังคม เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวกลับไปตกเป็นเครื่องมือของขบวนการอาชญากรรมได้อีกในอนาคต

ประเด็นที่ ๔ ลักษณะไร้พรหมแดนของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีก็เป็นข้อจำกัดสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

มิใช่ปัญหาเฉพาะของประเทศไทย หากแต่เป็นปัญหาร่วมกันของประชาคมโลก โดยผู้กระทำความผิดศูนย์ปฏิบัติการ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และระบบแม่ข่ายคอมพิวเตอร์ (Server) รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง อาจตั้งอยู่ในต่างประเทศ ตลอดจนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดอาจถูกแปลงเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและโอนผ่านหลายประเทศภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งส่งผลให้การสืบสวนสอบสวน การติดตามเส้นทางการเงิน และการดำเนินคดีมีข้อจำกัดมากขึ้น หากไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานที่อยู่ในต่างประเทศ หรือนำตัวผู้กระทำความผิดซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักรมาดำเนินคดีได้อย่างทันทั่วถึง โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการนาน เมื่อเทียบกับความรวดเร็วของธุรกรรมดิจิทัล ดังนั้น การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล การติดตามทรัพย์สิน และการบังคับใช้กฎหมายร่วมกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การรับมือกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีลักษณะไร้พรมแดนดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ

จุดนิติ : ขอรอบถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของนานาอารยประเทศที่น่าสนใจว่ามีหลักการและรูปแบบการดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย หรือควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่อย่างไร

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี : มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่น่าสนใจและสามารถนำมาศึกษาเพื่อปรับใช้ในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทย มี ๓ แนวทาง ได้แก่ แนวทางของประเทศสิงคโปร์ สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป ซึ่งต่างมีมาตรการและกลไกทางกฎหมายที่มุ่งรับมือกับปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยี โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. แนวทางของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์มีหลักคิดสำคัญว่า อาชญากรรมออนไลน์ไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดพลาดของผู้เสียหายเพียงฝ่ายเดียวในระยะแรกสังคมอาจมองว่าผู้เสียหายถูกหลอกลวงเป็นเพราะขาดความระมัดระวัง หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ปัจจุบันรูปแบบการหลอกลวงมีความซับซ้อนมากขึ้น ข้อมูลที่อาชญากรใช้หลอกลวงมักเป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อนและเกินความคาดหมายของประชาชน ทำให้ผู้เสียหายมีเหตุที่จะหลงเชื่อได้ง่ายขึ้น ดังนั้น การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจึงไม่ควรผลักภาระไปยังผู้เสียหายเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้แนวคิดดังกล่าว ประเทศสิงคโปร์จึงได้พัฒนา “กรอบความรับผิดชอบร่วมกัน” (Shared Responsibility Framework) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามารับผิดชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งล้วนเป็นกลไกที่อาชญากรใช้ในการเข้าถึงและหลอกลวงผู้เสียหาย แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำเป็นต้องพิจารณาทั้งระบบ มิใช่พิจารณาเฉพาะการกระทำของผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ประเทศสิงคโปร์ยังให้ความสำคัญกับการจัดทำ “Code of Conduct” แนวทางปฏิบัติที่กำหนดรายละเอียดของมาตรการ

ที่สถาบันการเงิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเพื่อป้องกันเหตุหลอกลวงไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรการยืนยันตัวตน การแจ้งเตือนธุรกรรมผิดปกติ การระงับบัญชีที่มีความเสี่ยง หรือการตรวจสอบพฤติกรรมที่อาจเข้าข่ายการหลอกลวง ทั้งนี้ หากหน่วยงานผู้ให้บริการไม่ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติดังกล่าว จนเกิดความเสียหาย หน่วยงานนั้นอาจต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการในพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่กำหนดมาตรการเชิงรุกในการป้องกัน ระงับ และปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี ตลอดจนกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้สถาบันการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มีบทบาทในการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการหลอกลวงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว เป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ หรือยังไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนเพียงพอเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการแต่ละประเภท ว่าจะต้องรับผิดชอบในกรณีหรือภายใต้เงื่อนไขใด และมีขอบเขตความรับผิดชอบน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยอาจต้องศึกษาแนวทางของประเทศสิงคโปร์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป

๒. แนวทางของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับ “หลักการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับเงินคืนอย่างรวดเร็ว” โดยเฉพาะผ่านระบบ “Authorised Push Payment Fraud” หรือ “APP Fraud” จากการฉ้อโกง หรือถูกหลอกลวงให้โอนเงินโดยผู้เสียหายเป็นผู้อนุมัติการโอนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดให้ผู้ให้บริการชำระเงิน ไม่ว่าจะเป็นธนาคารหรือผู้ให้บริการระบบชำระเงินออนไลน์ที่อยู่ภายใต้ระบบ “Faster Payments” มีหน้าที่ชดเชยหรือคืนเงินให้แก่ผู้เสียหาย หากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด หลักการดังกล่าวมีแนวคิดสำคัญ คือ เมื่อระบบธุรกรรมการเงินได้รับประโยชน์จากการให้บริการโอนเงินที่สะดวกรวดเร็วแล้ว ก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบในความปลอดภัยของธุรกรรมเหล่านั้นด้วย โดยไม่ผลักภาระทั้งหมดไปยังผู้บริโภคเพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้ ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างแนวทางของประเทศสิงคโปร์ กับสหราชอาณาจักร คือ ประเทศสิงคโปร์มุ่งเน้นการกำหนดหน้าที่เชิงป้องกันและความรับผิดชอบร่วมกัน

ของผู้ให้บริการภายใต้กรอบความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility Framework) และประมวลแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) ในขณะที่สหราชอาณาจักรมุ่งเน้นการสร้างระบบเยียวยาผู้เสียหายที่ชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้ให้บริการชำระเงินมีหน้าที่คืนเงินให้แก่ผู้เสียหายภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้

สำหรับประเทศไทย แม้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ จะเริ่มนำแนวคิดเรื่องการติดตาม आयัด และคืนทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายมาใช้ โดยบัญญัติให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) สามารถมีคำสั่งคืนเงินให้แก่ผู้เสียหายที่แท้จริงได้ แม้คดีจะยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดก็ตาม แต่การคืนเงินดังกล่าว ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์สินหรือเงินที่อายัดได้จากบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น มิได้กำหนดให้ผู้ให้บริการทางการเงินหรือผู้ให้บริการชำระเงินมีหน้าที่ชดเชยแก่ผู้เสียหายโดยตรง เช่นเดียวกับแนวทางปฏิบัติของสหราชอาณาจักร อีกทั้งยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และขอบเขตการชดเชยผู้เสียหาย รวมทั้งการแบ่งส่วนความรับผิดชอบระหว่างผู้ให้บริการแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นประเด็นที่ประเทศไทยอาจต้องนำมาศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

๓. แนวทางของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปมีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีภายใต้ “กฎหมายว่าด้วยบริการดิจิทัล” (Digital Services Act: DSA) ซึ่งมีแนวคิดสำคัญคือ แพลตฟอร์มดิจิทัลมิใช่เพียงตัวกลางในการให้บริการเท่านั้น แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่อาจถูกใช้เป็นช่องทางในการกระทำความผิด ดังนั้น ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มจึงควรมีบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันและลดความเสี่ยงของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น ต้อง “แจ้งและดำเนินการ” (Notice and Action) เมื่อมีผู้ใช้บริการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจ้งเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ผิดกฎหมายบนแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะเป็นการหลอกลวงออนไลน์ การขายสินค้าปลอม การชักชวนลงทุนปลอม หรือการฉ้อโกงทางการเงิน โดยผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่ได้รับแจ้งจะต้องตรวจสอบและดำเนินการต่าง ๆ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม เช่น การระงับบัญชีผู้ใช้หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวง การเก็บรักษาพยานหลักฐานดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการดำเนินคดีในอนาคต และการประสานงานกับสถาบันการเงินหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สามารถติดตามเส้นทางการเงิน ระงับธุรกรรม หรืออายัดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว

ทั้งนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้แพลตฟอร์มออนไลน์ขนาดใหญ่ (Very Large Online Platforms: VLOPs) เช่น Facebook, TikTok และ YouTube มีหน้าที่ประเมินและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการเผยแพร่เนื้อหาผิดกฎหมาย การหลอกลวงออนไลน์ และการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ซึ่งสะท้อนว่าสหภาพยุโรปได้เล็งเห็นว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็น “จุดเปราะบาง” ที่ผู้กระทำความผิดมักใช้เป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้เสียหาย จึงกำหนดหน้าที่เชิงรุกให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดความเสี่ยงของการกระทำความผิดตั้งแต่ต้นทาง แนวทางดังกล่าว นับเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมที่ประเทศไทยควรนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการกำหนดภาระหน้าที่ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในการตรวจสอบ และระงับการกระทำความผิด การเก็บรักษาพยานหลักฐานดิจิทัล และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

นอกจากนี้ ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีความร่วมมือระหว่างประเทศ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการแสวงหาพยานหลักฐาน การติดตามเส้นทางการเงิน การแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด การอายัดและติดตามทรัพย์สิน ตลอดจนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยเฉพาะการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากขบวนการ อาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำนวนมากมีฐานปฏิบัติการหรือเครือข่ายเชื่อมโยงอยู่ในต่างประเทศ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยเพียงฝ่ายเดียวจึงอาจไม่เพียงพอต่อการรับมือกับอาชญากรรม ที่มีลักษณะข้ามพรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปคือ มาตรการของประเทศสิงคโปร์ สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป ต่างมีหลักการหรือแนวทางที่ประเทศไทยสามารถนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ได้ โดย “ประเทศสิงคโปร์” เน้นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านกรอบความรับผิดชอบร่วมกันและประมวลแนวทางปฏิบัติ “สหราชอาณาจักร” เน้นเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายอย่างรวดเร็ว ผ่านระบบชดเชยผู้เสียหายจากการฉ้อโกง โดยการโอนเงินที่ผู้เสียหายเป็นผู้ส่งเอง ส่วน “สหภาพยุโรป” เน้นการกำหนดหน้าที่เชิงรุกของแพลตฟอร์ม ดิจิทัล ภายใต้กลไกการแจ้งและการดำเนินการ ทั้งนี้ การนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้กับประเทศไทยควรต้อง คำนึงถึงบริบทของระบบกฎหมายของประเทศไทย และควรพัฒนาไปพร้อมกันทั้งกฎหมายหลัก กฎหมายลำดับรอง แนวปฏิบัติ และกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ

จุดเน้น : เพื่อให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน หรือผู้ให้บริการ แพลตฟอร์มดิจิทัล ควรกำหนดมาตรการป้องกัน รวมถึงกลไกการเยียวยาความเสียหาย แก่ประชาชน ตลอดจนพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นใดหรือไม่ อย่างไร

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี : การกำหนดมาตรการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมทางเทคโนโลยีทั้ง ๒ ฉบับ ได้กำหนดหน้าที่ของสถาบันการเงินไว้ครอบคลุมในระดับหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลธุรกรรมที่มิเหตุอันควรสงสัย การอายัดบัญชีหรือระงับธุรกรรม และการปฏิเสธการเปิดบัญชีใหม่ให้แก่บุคคลที่มีความเสี่ยงหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อป้องกัน การนำระบบการเงินไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ทั้งนี้ มาตรการที่กำหนดควรมีความเชื่อมโยง ตลอดกระบวนการ โดยอาจแบ่งมาตรการออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑. การป้องกันก่อนเกิดเหตุ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยต้องกำหนดมาตรฐานและมาตรการ ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันการเงินทุกแห่งถือปฏิบัติ เช่น การห้ามส่งลิงก์ผ่าน ข้อความสั้น (SMS) หรืออีเมล (E-mail) ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย การจำกัดการใช้งาน Mobile Banking ให้สามารถใช้งานได้เฉพาะกับอุปกรณ์ที่กำหนด การใช้ระบบเปรียบเทียบใบหน้า (Face Comparison) สำหรับ ธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง และการตรวจจับแอปพลิเคชันที่ถูกดัดแปลง ตลอดจนการไม่อนุญาตให้แอปพลิเคชัน ธนาคารทำงานร่วมกับแอปพลิเคชันที่มีความเสี่ยง เช่น โปรแกรมควบคุมอุปกรณ์จากระยะไกล (Remote

Control Application) หรือแอปพลิเคชันที่สามารถ
ดักจับข้อมูลบนหน้าจอ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าว
ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่สามารถ
ตรวจสอบและบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม หรืออาจ
กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct)
ที่สถาบันการเงินทุกแห่งต้องถือปฏิบัติเป็นมาตรฐาน
เดียวกัน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความรับผิด
เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการ

๒. การหยุดยั้งความเสียหายระหว่างเกิดเหตุ

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการ
บัญชีม้าและธุรกรรมต้องสงสัยมาอย่างต่อเนื่อง
โดยธนาคารแห่งประเทศไทยมีการกำหนดระบบจำแนก
บัญชีตามระดับความเสี่ยง เช่น บัญชีม้าดำ บัญชีม้าเทา
และบัญชีม้าน้ำตาล พร้อมทั้งกำหนดมาตรการระงับ
การโอนเงินเข้า-ออกจากบัญชีที่มีความเสี่ยงสูง การปฏิเสธ
การเปิดบัญชีใหม่ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลรายชื่อ

บุคคลต้องสงสัยระหว่างสถาบันการเงิน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันการนำบัญชีไปใช้
กระทำความผิด อย่างไรก็ดี ควรมีการทบทวนและแก้ไขอย่างรวดเร็วในกรณีที่มีการอายัดบัญชีหรือระงับ
ธุรกรรมผิดพลาดภายในระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้สถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ
เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้สุจริตและเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเงิน

๓. การเยียวยาหลังเกิดเหตุ แม้ว่ากฎหมายไทยจะกำหนดให้สถาบันการเงิน ผู้ให้บริการชำระเงิน
ผู้ประกอบการกิจการสินทรัพย์ดิจิทัล หรือผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนอาจต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหาย
ที่เกิดขึ้นแล้วก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังมีลักษณะเป็นเพียงกรอบหลักการหรือขาดรายละเอียด
ที่ชัดเจนเกี่ยวกับเงื่อนไขในการร่วมรับผิดชอบ ขอบเขตหรือเพดานความรับผิด มาตรฐานในการพิจารณา
ความบกพร่องของผู้ให้บริการ ตลอดจนหลักเกณฑ์และกระบวนการพิจารณาความรับผิด ดังนั้น
จึงควรกำหนดรายละเอียดดังกล่าวไว้ในกฎหมายลำดับรองหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถ
นำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อประชาชน
ผู้เสียหายในการรับรู้และใช้สิทธิขอรับการเยียวยา และต่อผู้ให้บริการในการกำหนดมาตรการป้องกัน
และบริหารความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้ให้บริการโทรคมนาคม ควรมีการกำหนดมาตรการที่เข้มงวดขึ้น
เกี่ยวกับการลงทะเบียนซิมโทรศัพท์ (SIM Registration) การยืนยันตัวตนของผู้ส่งข้อความ (SMS Sender
Verification) การคัดกรองข้อความสั้น (SMS) ที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวง และการระงับการให้บริการ
เมื่อปรากฏพยานหลักฐานว่าหมายเลขหรือบริการดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด
 ทั้งนี้ แม้ว่าพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘

จะได้กำหนดมาตรการในประเด็นดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการเพิ่มเติมคือ การกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น ระยะเวลาที่ต้องดำเนินการรับบริการ หลักเกณฑ์และระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลบันทึกเหตุการณ์ในระบบคอมพิวเตอร์ (Log files) รวมทั้งวิธีการและช่องทางส่งต่อข้อมูลให้แก่หน่วยงานของรัฐ ตลอดจนกระบวนการตรวจสอบและแก้ไขกรณีที่มีการรับบริการผิดพลาด เช่นเดียวกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งปัจจุบันกฎหมายเริ่มกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มอาจต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในบางกรณี อย่างไรก็ตาม ในเชิงป้องกันยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางของสหภาพยุโรป ตามกฎหมายว่าด้วยบริการดิจิทัล (Digital Services Act: DSA) ซึ่งกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ขนาดใหญ่ (Very Large Online Platforms: VLOPs) มีหน้าที่เชิงรุกในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นบนระบบของตน ดังนั้น ประเทศไทยจึงอาจศึกษาหรือพัฒนากฎหมายและแนวปฏิบัติเพื่อกำหนดภาระหน้าที่ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก และมีศักยภาพในการป้องกันความเสียหาย เช่น การกำหนดหน้าที่ในการตรวจสอบผู้ลงโฆษณาและบัญชีที่มีพฤติกรรมเสี่ยง การจัดให้มีกลไกรับแจ้งเหตุหลอกลวงที่สะดวกและรวดเร็ว การตรวจสอบและระงับบัญชีหรือโฆษณาที่เป็นการหลอกลวงภายในระยะเวลาที่กำหนด การเก็บรักษาพยานหลักฐานดิจิทัลเพื่อส่งต่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการจัดทำรายงานความโปร่งใสเกี่ยวกับจำนวนการหลอกลวงที่ตรวจพบ ทั้งนี้ การกำหนดภาระหน้าที่ดังกล่าวควรคำนึงถึงขนาด ศักยภาพ และบทบาทของแพลตฟอร์มแต่ละประเภท เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและไม่เป็นภาระแก่ผู้ประกอบการรายเล็กเกินสมควร

สำหรับการเยียวยาผู้เสียหาย พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้เปิดโอกาสให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) สามารถพิจารณาคืนเงินจากบัญชีที่ถูกอายัดให้แก่ผู้เสียหายได้โดยไม่ต้องรอให้คดีอาญาถึงที่สุด อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวยังมีข้อจำกัด เนื่องจากสามารถคืนเงินได้เฉพาะส่วนที่อายัดจากบัญชีของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ฉะนั้น หากไม่สามารถติดตามหรืออายัดทรัพย์สินจากบัญชีดังกล่าวได้ ผู้เสียหายก็ยังคงไม่ได้รับการเยียวยา ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงควรพัฒนาระบบชดเชยและระบบระงับข้อพิพาทให้มีความรวดเร็ว โดยแยกออกจากกระบวนการในคดีอาญาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการเยียวยา เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที นอกจากนี้ อาจพิจารณาจัดตั้งกองทุนหรือกลไกสนับสนุนอื่นเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายที่พิสูจน์ได้ว่าได้รับความเสียหายจริง ซึ่งแม้จะได้รับการเยียวยาเพียงบางส่วน แต่หากดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ย่อมช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบคุ้มครองผู้เสียหายได้มากยิ่งขึ้น

จุดนิติ : บทสรุปส่งท้ายและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี : จากการพิจารณากฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของประเทศไทยเปรียบเทียบกับแนวทางของต่างประเทศ พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีการพัฒนากฎหมายและกลไกการบังคับใช้มาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สามารถรองรับรูปแบบอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ประการที่ ๑ การพัฒนาโลกความร่วมมือระหว่างประเทศควบคู่กับการกำหนดหลักความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและสามารถบังคับใช้ได้จริง เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีลักษณะไร้พรมแดน การติดตามผู้กระทำความผิดพยานหลักฐาน และเส้นทางการเงินมักเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ จึงจำเป็นต้องยกระดับความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล การแสวงหาพยานหลักฐาน การติดตามและส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับภูมิภาค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ภาครัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบร่วมกันของธนาคาร สถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม และผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ให้มีความชัดเจนมากกว่าการกำหนดไว้เพียงหลักการ โดยควรกำหนดเงื่อนไข ขอบเขตหน้าที่ มาตรฐานขั้นต่ำ และเพดานความรับผิดผ่านกฎหมายลำดับรองหรือแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนทราบหน้าที่และความรับผิดชอบของตน หากผู้ให้บริการรายใดละเลยจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ก็ต้องร่วมรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ความชัดเจนดังกล่าวจะช่วยคุ้มครองผู้เสียหาย สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน และเอื้อต่อการประกอบธุรกิจและการลงทุน เนื่องจากผู้ประกอบการสามารถประเมินความเสี่ยงและภาระความรับผิดได้ล่วงหน้าอย่างเหมาะสม

ประการที่ ๒ ควรจัดทำกฎหมายลำดับรองหรือกำหนดแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขความรับผิดของหน่วยงานหรือผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย สถาบันการเงิน ผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะกรณีการร่วมรับผิดชอบหรือเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับรูปแบบของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ หน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ควรจัดทำประมวลแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) หรือมาตรฐานกลางเพื่อให้ผู้ให้บริการยึดถือหรือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ อย่างเป็นเอกภาพ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการกำกับดูแลหรือผลทางกฎหมายในกรณีที่ผู้ให้บริการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจนก่อให้เกิดความเสียหาย เพื่อให้แนวทางปฏิบัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง

ประการที่ ๓ ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและให้ความช่วยเหลือประชาชนหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) สายด่วนศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ (AOC 1441) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) และกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) จึงยังไม่มีหน่วยงานเพิ่มเติม เพราะอาจก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานและสร้างความสับสนแก่ประชาชนในการติดต่อขอรับความช่วยเหลือ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมุ่งพัฒนาหน่วยงานที่มีอยู่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ตลอดจนยกระดับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของช่องทางการสื่อสารเพื่อป้องกันการปลอมแปลงหรือแอบอ้างโดยมิฉฉาชีพ อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่าสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

ประการที่ ๔ ภาครัฐควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพราะแม้จะมีกฎหมายหรือมาตรการที่ดี รวมทั้งมีหน่วยงานหรือสายด่วนคอยช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด หากประชาชนยังขาดความรู้เท่าทันหรือหลงเชื่อกลลวงของมิจฉาชีพ ความเสียหายย่อมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้น จึงควรมีการจัดสรรงบประมาณและยกระดับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมโดยเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ หรือประชาชนในพื้นที่ห่างไกลควรได้รับข้อมูลผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น โทรศัพท์ วิทยุ เอกสารประชาสัมพันธ์ หรือช่องทางของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ประชาชนวัยทำงานและคนรุ่นใหม่ อาจประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันต่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง

กล่าวโดยสรุปคือ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ทั้งการพัฒนากฎหมายให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องให้ชัดเจน การคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายอย่างทันท่วงที การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การยกระดับประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐ และการสร้างความรู้เท่าทันแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง หากสามารถขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกัน จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพในการป้องกัน ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี รวมทั้งลดความเสียหายที่อาจเกิดแก่ประชาชน ตลอดจนเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการคุ้มครองประชาชนและความมั่นคงปลอดภัยของสังคมดิจิทัลในระยะยาว **๑**

Scan QR Code รับชมการสัมภาษณ์

รองศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(ความยาว ๓๘.๕๙ นาที)

หมายเหตุ : เนื่องจากการสัมภาษณ์ที่ปรากฏในวิดีโอคลิป อาจมีความแตกต่างจากข้อมูลที่ปรากฏในวารสารจลนิตี ซึ่งเกิดจากกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาทางวิชาการในวารสารจลนิตี เพื่อให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ หรือกระชับมากยิ่งขึ้น

“
มาตรการบังคับใช้กฎหมาย
เกี่ยวกับการจัดการปัญหา
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
”

พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง

ผู้กำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการปราบปราม
การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ณ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด
เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ชั้น ๓ อาคารกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
(พิทักษ์สันติ) เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

*สำเร็จการศึกษา : นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, หลักสูตรพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันส่งเสริม
งานสอบสวน.

จุดนิตี : ในปัจจุบันกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ยังมีสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัด ตลอดจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ระวัง และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ อย่างไร

พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง : ปัจจุบัน แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่ใช้เป็นกลไกหลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๕ แต่จากประสบการณ์ในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีในทางปฏิบัติยังคงปรากฏปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องของบทบัญญัติด้านเขตอำนาจตามกฎหมาย กล่าวคือ มาตรา ๘ แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ อาจก่อให้เกิดประเด็นการตีความที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย

^๒พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ มาตรา ๘ บัญญัติไว้ ดังนี้
“มาตรา ๘ การแจ้งข้อมูลหรือหลักฐานตามมาตรา ๖ และมาตรา ๗ จะกระทำทางโทรศัพท์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ในกรณีที่กระทำทางโทรศัพท์ ให้ผู้ได้รับแจ้งบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อผู้รับแจ้ง และวันเวลาที่ได้รับไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งส่งสำเนาให้ผู้แจ้งเก็บไว้เป็นหลักฐานด้วย

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องที่เกิดเหตุ รวมถึงมาตรา ๒๒ เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการกำหนดสถานที่เกิดเหตุและการระบุหน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนรับผิดชอบคดี ตลอดจนกระทบต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจค้น ยึด หรืออายัดสินทรัพย์ดิจิทัล อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ บัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลที่จัดเก็บอยู่บนระบบคลาวด์ (Cloud Computing) อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

ประการที่ ๒ ปริมาณคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยปัจจุบันมีสถิติการรับแจ้งคดีเฉลี่ยมากกว่าวันละ ๑,๐๐๐ ราย ในขณะที่กระบวนการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานยังคงอาศัยรูปแบบการดำเนินงานแบบดั้งเดิมซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็ว ซับซ้อน และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระทำความผิดได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังปรากฏปัญหาผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้แจ้งความผ่านระบบออนไลน์ (www.thaipoliceonline.go.th) แจ้งความในเรื่องที่ไม่ใช่ความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือหากแจ้งความในความผิดที่เป็นคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแล้ว แต่ไม่เข้าพบพนักงานสอบสวนตามกำหนดนัดหมาย ซึ่งส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินคดีเป็นไปด้วยความล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง

ประการที่ ๓ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและพยานหลักฐานดิจิทัล เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่รองรับการรับฟังและประเมินน้ำหนักพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะ โดยแม้ว่าจะมีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ใช้บังคับ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวมุ่งเน้นเรื่องการรับส่ง และยื่นคำคู่ความผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ มิได้ครอบคลุมถึงหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญาโดยตรง นอกจากนี้ ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องต้องจัดเก็บข้อมูลธุรกรรมซึ่งสามารถระบุพิกัดตำแหน่ง หรือแหล่งที่มาของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Geolocation หรือ Location Tags)

การร้องทุกข์ในความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจะกระทบต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจแห่งใด ในราชอาณาจักรหรือต่อกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีก็ได้ และจะร้องทุกข์โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ โดยให้ถือว่าเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในการสอบสวนหรือดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ไม่ว่าประจำอยู่ที่ใดหรือพนักงานสอบสวนที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวได้ไม่ว่าความผิดนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใดในราชอาณาจักร”.

ซึ่งส่งผลให้พนักงานสอบสวนขาดพยานหลักฐานสำคัญในการระบุตำแหน่งที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด และการเชื่อมโยงพฤติการณ์แห่งคดี

ประการที่ ๔ ปัญหาด้านการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยยังปรากฏช่องว่างทางกฎหมายหลายประการ โดยเฉพาะกฎหมายยังมิได้กำหนดบทลงโทษหรือมาตรการทางอาญาต่อผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ให้ความร่วมมือแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลที่จำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการจัดทำบัญชีผู้ใช้งาน การลงทะเบียนเพื่อใช้บริการ ข้อมูลการทำธุรกรรม หรือข้อมูลการโฆษณาผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลสำคัญในการติดตามและระบุตัวผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ แม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับการซื้อขาย ให้เช่า หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้บัญชีม้า หรือซิมโทรศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มียกเว้นข้อห้ามการซื้อขาย หรือการจำหน่ายบัญชีผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เช่น บัญชีเฟซบุ๊กแฟนเพจซึ่งมีการโฆษณาเพื่อสร้างการมองเห็น หรือช่องทางสื่อสารดิจิทัลที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาและหลอกลวงประชาชนโดยเฉพาะ ทั้ง ๆ ที่ เครื่องมืดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

ประการที่ ๕ ข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการจับกุมในกรณีความผิดซึ่งหน้า กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตรวจพบการครอบครองสมุดบัญชีเงินฝาก บัตรอิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงกับบัญชีธนาคารของบุคคลอื่นเป็นจำนวนมาก กฎหมายยังมิได้กำหนดเหตุเพิ่มโทษในลักษณะความผิดฉ้อโกง หรือกำหนดข้อสันนิษฐานเบื้องต้นตามกฎหมายให้ถือว่า การครอบครองทรัพย์สินหรืออุปกรณ์ดังกล่าวเป็นพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อันเอื้อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจจับกุมผู้ต้องสงสัยได้โดยทันที ในกรณีความผิดซึ่งหน้า ส่งผลให้การสกัดกั้นเครือข่ายบัญชีม้าหรือเครื่องมือที่เตรียมไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ประการที่ ๖ อุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนและการบริหารจัดการคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยปัจจุบันพนักงานเจ้าหน้าที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน อาทิ ความล่าช้าในการติดต่อสื่อสารเพื่อขอข้อมูลจากสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ให้บริการระบบรับชำระเงิน ปัญหาการเปิดบัญชีม้าในนามนิติบุคคล การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะเฉพาะด้านในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในส่วนของการดำเนินงานร่วมกับพนักงานอัยการ นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคในขั้นตอนการอายัดและถอนการอายัดบัญชี การรับแจ้งความร้องทุกข์ การรวบรวมพยานหลักฐาน การขอหมายค้นหรือหมายจับ ตลอดจนการควบคุมตัวและส่งตัวผู้ต้องหาตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีโดยรวม

จุดนิตี : ขอร่าบถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของนานาอารยประเทศที่น่าสนใจว่ามีหลักการ และรูปแบบการดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยหรือควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่อย่างไร

พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง : มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่หลายประเทศมีการดำเนินการและมีความน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทย ได้แก่ “การกำกับดูแลผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลข้ามชาติ” (Foreign Digital Platforms) ซึ่งมีหลักการและรูปแบบการดำเนินการที่สำคัญ คือ การกำหนดตัวแทนหรือสถานประกอบการภายในประเทศ โดยจะกำหนดกลไกทางกฎหมายให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลจากต่างประเทศที่ให้บริการแก่ผู้ใช้ในประเทศไทยต้องมีตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการหรือมีสถานประกอบการภายในราชอาณาจักร เพื่อให้ผู้ให้บริการดังกล่าวอยู่ภายใต้เขตอำนาจของกฎหมายไทย และสามารถกำกับดูแล ตรวจสอบ รวมถึงประสานงานหรือบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการสืบสวน สอบสวน และการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแนวทางดังกล่าว และได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยประสานความร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลจากต่างประเทศที่ให้บริการแก่ผู้ใช้ในประเทศไทยต้องจัดให้มีตัวแทนหรือสถานประกอบการภายในประเทศ อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย การติดตามผู้กระทำความผิด และการคุ้มครองประชาชนจากภัยอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ ข้อเสนอดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ต้องพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยยกระดับความร่วมมือในลักษณะระบบเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลโดยตรงระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของไทยกับผู้แทนของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และองค์กรที่มีภารกิจด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ของต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นต่อการสืบสวนสอบสวนได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงที ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยลดข้อจำกัดของกระบวนการขอความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters: MLAT) ซึ่งแม้จะเป็นกลไกที่มีความสำคัญตามกฎหมายระหว่างประเทศ

แต่ยังมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลาดำเนินการค่อนข้างนาน อันไม่สอดคล้องกับลักษณะและความรวดเร็วของการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

จุดเน้น : เพื่อให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน หรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรกำหนดมาตรการป้องกัน รวมถึงกลไกการเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชน ตลอดจนพัฒนานาฏกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นใดหรือไม่ อย่างไร

พันตำรวจเอก สันต์พีร หญทอง : การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงิน และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการป้องกันและระงับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชน ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการสกัดกั้นการกระทำ ความผิดและเร่งรัดการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนของภาคสถาบันการเงินนั้น ควรเร่งพัฒนาระบบการออกคำสั่ง การแจ้งเหตุ และการส่งคำร้อง หรือหนังสือสั่งการระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับสถาบันการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบครบวงจร เพื่อทดแทนการดำเนินการผ่านเอกสารกระดาษ อันจะช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการอายัดทรัพย์สินและสกัดกั้นการโอนเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างทันที่

“ ควรปิดช่องว่างทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการสร้างบัญชีผู้ใช้งานโซเชียลมีเดีย เพื่อซื้อขายเป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อการกระทำความผิด โดยห้ามจัดทำ ซื้อขาย หรือโอนบัญชีผู้ใช้งานดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้เครื่องมือเหล่านั้นถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหลอกลวงประชาชนหรือการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ ”

และสอดคล้องกับลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินด้วยความรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ควรมีการปรับปรุงกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดหน้าที่ของสถาบันการเงิน ในการจัดเก็บและรักษาข้อมูลธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความละเอียดและเพียงพอต่อการสืบสวน สอบสวน รวมถึงข้อมูลที่สามารถบ่งชี้ตำแหน่งหรือแหล่งที่มาของการทำธุรกรรม (Geolocation หรือ Location Tags) เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและติดตามเส้นทางการกระทำความผิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรพัฒนาและขยายรูปแบบการปฏิบัติงานของศูนย์ต่อต้าน การฉ้อโกงออนไลน์ (Anti Cyber Scam Center: ACSC) โดยจัดให้มีพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการสืบสวนทางการเงินประจำอยู่ในศูนย์ปฏิบัติการระดับภูมิภาค เพื่อสนับสนุนการรวบรวม วิเคราะห์ และเชื่อมโยงพยานหลักฐานทางการเงินโดยตรง อันจะช่วย ลดภาระงานของพนักงานสอบสวนในพื้นที่ เพิ่มความรวดเร็วในการขอข้อมูลจากสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ให้บริการระบบรับชำระเงิน ตลอดจนทำให้กระบวนการ ดำเนินงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรดำเนินการปิดช่องว่างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างบัญชีผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียหรือเพจเพื่อซื้อขายเป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อการกระทำความผิด โดยกำหนดบทบัญญัติพร้อมทั้งมาตรการลงโทษเพื่อห้ามจัดทำ ซื้อขาย หรือโอนบัญชีผู้ใช้งาน สื่อสังคมออนไลน์ เพจและช่องทางสื่อสารดิจิทัลต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรืออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เครื่องมือดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหลอกลวงประชาชนหรือการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรกำหนดมาตรการกำกับดูแลและบทลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ละเลยหรือไม่ดำเนินการตามสมควรในการป้องกันและระงับการให้บริการของตน อันเป็นช่องทาง ในการกระทำความผิด โดยต้องคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนและขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการแต่ละประเภทเป็นสำคัญ

สำหรับกลไกการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น ควรเร่งพัฒนาระบบและ กระบวนการอาัยต รวมถึงการถอนอายัดบัญชีเงินฝากและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถระงับการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน และรักษาเงินของผู้เสียหายได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อันจะช่วยลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะโอนย้ายหรือปกปิดทรัพย์สินก่อนที่จะเจ้าหน้าที่จะสามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ นอกจากนี้ ควรมีกฎทางกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอย่างชัดเจน เพื่อบรรเทาภาระการคืนทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการอายัดแก่ผู้เสียหายโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้กระบวนการพิจารณาคดีถึงที่สุดในทุกกรณี ทั้งนี้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหาย ลดภาระจากความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเยียวยาความเสียหายให้สอดคล้องกับลักษณะและความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จุดนิติ : บทสรุปส่งท้ายและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

พินิจตำรวจเอก สันต์เพ็ชร หนูทอง : จากสถิติการรับแจ้งคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยต่อวันสูงมาก สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญของระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการรับมือกับรูปแบบการกระทำความผิดที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ ปรากฏว่ากฎหมายและแนวทางการสืบสวนสอบสวนในรูปแบบดั้งเดิมยังมีข้อจำกัดหลายประการ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปราม และติดตามผู้กระทำความผิดไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันทั่วทั้งที่

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย พลตำรวจเอก กิตติรัฐ พันธุ์เพ็ชร ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ได้รับนโยบายขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของรัฐบาล โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส.ตร.) เป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน โดยมี พลตำรวจเอก ธนา ชูวงศ์ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้อำนวยการ ศปอส.ตร. และพลตำรวจโท จิรภพ ภูริเดช ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และพลตำรวจโท ไตรรงค์ ผิวพรรณ รองจเรตำรวจแห่งชาติ เป็นรองผู้อำนวยการ ศปอส.ตร. รับผิดชอบขับเคลื่อนมาตรการแก้ไขปัญหอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทั้งในเชิงการบริหารจัดการภายในองค์กร และการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยในส่วนของการทำงานขับเคลื่อนการปฏิบัติงานภายในองค์กรนั้น ได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๘๖/๒๕๖๙ ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙ เพื่อปรับปรุงแนวทางการรับแจ้งความร้องทุกข์ และการบริหารจัดการคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ผ่านการกำหนดให้ใช้ระบบแจ้งความออนไลน์ผ่านช่องทาง www.thaipoliceonline.go.th เป็นศูนย์กลางและออกเลขคำแจ้งความออนไลน์ (Case ID) ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้การติดตาม ตรวจสอบ และเชื่อมโยงข้อมูลคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ยังได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำหนดหน่วยรับผิดชอบคดี โดยคำนึงถึงมูลค่าความเสียหายและระดับความซับซ้อนของคดี เพื่อให้คดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือมีผลกระทบในวงกว้างได้รับการดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อันจะส่งผลให้การสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากการพัฒนาหลักการปฏิบัติงานภายในองค์กรดังกล่าวแล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังได้บูรณาการความร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการผลักดันการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่ออุดช่องว่างที่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับเขตอำนาจและสถานที่เกิดเหตุ ให้มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกำหนด มาตรการและสภาพบังคับที่เหมาะสมต่อผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลจากต่างประเทศที่ให้บริการ แก่ผู้ใช้ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวน การขอข้อมูล และการบังคับใช้กฎหมาย กับผู้ให้บริการดังกล่าวสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมาย ดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

จากสภาพปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าวจึงเห็นควรเร่งรัดให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะใช้เป็นเครื่องมือในการรับมือกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความ ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรพิจารณากำหนด มาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการครอบครองเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดในลักษณะบัญชีม้า โดยอาจกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายหรือพฤติการณ์ ที่ถือเป็นเหตุอันควรสงสัยในกรณีที่บุคคลใดครอบครองสมุดบัญชีเงินฝาก บัตรอิเล็กทรอนิกส์ บัตรเอทีเอ็ม หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงกับบัญชีธนาคารของผู้อื่นเป็นจำนวนมาก โดยปราศจากเหตุอันสมควร ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัดกั้นและทำลายเครือข่าย บัญชีม้าที่ถูกจัดเตรียมไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในอนาคต ลดโอกาสที่เครือข่าย อาชญากรรมจะนำบัญชีดังกล่าวไปใช้ในการหลอกลวงหรือก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในรูปแบบต่าง ๆ และส่งผลให้การคุ้มครองประชาชนจากความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมายและกระบวนการ ยุติธรรมของประเทศในระยะยาว **๑**

Scan QR Code รับชมการสัมภาษณ์

พันตำรวจเอก สันต์เพชร หนูทอง

ผู้กำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ความยาว ๑๖.๒๑ นาที)

หมายเหตุ : เนื้อหาการสัมภาษณ์ที่ปรากฏในวิดีโอคลิป อาจมีความแตกต่างจากข้อมูลที่ปรากฏในวารสารจุลนิติ ซึ่งเกิดจากกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาทางวิชาการในวารสารจุลนิติ เพื่อให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ หรือกระชับมากยิ่งขึ้น

“
มาตรการบังคับใช้กฎหมาย
เกี่ยวกับการจัดการปัญหา
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
”

ดร.ปริญญญา หอมเอนก

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์
ในคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ*

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๔
ณ ห้องประชุม CA ๓๒๕ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา (สว.)
ผ่านระบบการประชุมออนไลน์ (Zoom Meeting)

* สำเร็จการศึกษาวិชาการศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร บริษัท เอซิส โปรเฟสชั่นนัล เซ็นเตอร์ จำกัด ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ไซเบอร์ตรอน จำกัด และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกำกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.

จลนิต : ในปัจจุบันกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยียังมีสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัด ตลอดจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ระวัง และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ อย่างไร

ดร.ปริญญ์ หอมเอนก : แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายที่ตราออกมาใช้บังคับเพื่อจัดการปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ แต่จากการศึกษาและติดตามการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวพบว่า บทบัญญัติที่มีอยู่ยังไม่สามารถรองรับและตอบสนองต่อสถานการณ์อาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้เพียงพอ ดังนั้นฝ่ายบริหารจึงได้ตรากฎหมายเพิ่มเติมในรูปแบบพระราชกำหนดซึ่งมีลักษณะพิเศษที่สามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา คือ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๖ และมีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อขยายขอบเขตการกำกับดูแลและเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบดิจิทัลต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility) ซึ่งแตกต่างจากแนวทางเดิมที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับสถาบันการเงินเป็นหลัก กล่าวคือควรขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะแพลตฟอร์มต่างประเทศ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมหรือผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ สถาบันการเงิน และผู้ใช้บริการหรือผู้เสียหาย ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีจำนวนมากเกิดขึ้นจากการใช้ช่องทางของแพลตฟอร์มดิจิทัล การใช้โซเชียลมีเดีย การใช้บัญชีม้า และการโอนเงินผ่านระบบการเงิน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเลยมาตรการป้องกันหรือไม่ดำเนินการตามหน้าที่อย่างเหมาะสมย่อมมีส่วนทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นหรือขยายวงกว้าง

“การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่ควรมุ่งเน้นการกำหนดความรับผิดชอบเฉพาะผู้เสียหายหรือสถาบันการเงินเท่านั้น แต่ควรขยายไปยังผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบนิเวศดิจิทัลทั้งหมด ภายใต้หลักความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility)”

อย่างไรก็ตาม จากแนวคำพิพากษาที่ปรากฏในปัจจุบันพบว่า ภาระความรับผิดชอบส่วนใหญ่ยังคงตกอยู่กับผู้เสียหายและสถาบันการเงินเป็นสำคัญ ซึ่งหลายกรณีศาลมีแนวโน้มจรรยาให้ทั้งสองฝ่ายร่วมรับผิดชอบในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยไม่มีกรณีที่ผู้ให้บริการโทรคมนาคมหรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในเชิงคดีใช้ค่าเสียหายอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการปล่อยให้มีการออกซิมโทรศัพท์เพื่อใช้ในการหลอกลวง การปล่อยให้มิเพจปลอม โฆษณาหลอกลวง หรือบัญชีปลอมอยู่ในระบบเป็นเวลานาน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย และแม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะมีความพยายามปราบปรามแก๊งคอลเซ็นเตอร์และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง แต่จากสถิติความเสียหายที่เผยแพร่ผ่านรายงานคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ของศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศปอส.ตร.) กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (www.thaipoliceonline.go.th) ซึ่งระบุว่า ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๙ ความเสียหายของประชาชนมีมูลค่ารวมประมาณ ๓๔,๐๐๐ ล้านบาท หรือคิดเป็นความเสียหายเฉลี่ยประมาณวันละ ๖๓ ล้านบาท โดยยังไม่ปรากฏแนวโน้มการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้มาตรการของรัฐจะสามารถลดความรุนแรงของปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่อาชญากรยังคงสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น เมื่อพิจารณาสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในปัจจุบันแล้ว สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. ความล่าช้าในกระบวนการติดตามและระงับความเสียหาย เนื่องจากความเร็วของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสวนทางกับความเร็วของกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ เพจปลอม โฆษณาหลอกลวง หรือบัญชีม้าสามารถสร้างความเสียหายแก่ประชาชนได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่กระบวนการแจ้งความ การประสานงาน การขอให้แพลตฟอร์มปิดเพจ หรือการอายัดบัญชีในบางกรณียังใช้เวลานาน ส่งผลให้ความเสียหายเกิดขึ้นซ้ำและขยายวงกว้าง เช่น กรณีการปลอมแปลงเพจร้านค้าจำหน่ายกีตาร์มือสอง โดยผู้กระทำความผิดได้คัดลอกข้อมูล รูปภาพ และรายละเอียดจากเพจต้นฉบับมาใช้ในการโฆษณาสินค้าในราคาต่ำกว่าความเป็นจริงอย่างมาก ส่งผลให้ผู้เสียหาย

จำนวนหลายรายและมีมูลค่าความเสียหายสะสมเป็นจำนวนมาก แม้มีการแจ้งความและประสานให้แพลตฟอร์มดำเนินการปิดเพจแล้ว แต่กระบวนการดังกล่าวมีความล่าช้า ทำให้เพจปลอมยังสามารถหลอกลวงประชาชนต่อไปได้ กรณีเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้มีกฎหมายรองรับแล้ว แต่ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะความล่าช้าในกระบวนการติดตาม ระบุ และยับยั้งการกระทำความผิดทางออนไลน์ ถือเป็นประเด็นสำคัญประการแรกของสภาพปัญหาในปัจจุบัน

ทั้งนี้ พฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดความเสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายบางส่วนอาจหลงเชื่อข้อเสนอที่มีราคาต่ำผิดปกติหรือขาดการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ก่อนทำธุรกรรม อย่างไรก็ตาม ภาระในการป้องกันความเสียหายไม่ควรตกอยู่กับประชาชนเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่ควรมีมาตรการตรวจสอบและระงับบัญชีหรือเนื้อหาที่เข้าข่ายการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็วด้วย

๒. ปัญหาเขตอำนาจกฎหมาย (Jurisdiction) โดยเฉพาะกรณีแพลตฟอร์มต่างประเทศ ที่ให้บริการแก่ประชาชนในประเทศไทย กล่าวคือ แม้ว่าแพลตฟอร์มดังกล่าวจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากผู้ใช้บริการในประเทศไทยและมีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมไทย แต่ในทางปฏิบัติยังมีอุปสรรคในการกำหนดให้ผู้ให้บริการดังกล่าวปฏิบัติตามคำสั่งหรือมาตรการของหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลายกรณี เมื่อมีการแจ้งให้ระงับหรือลบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน หรือบางกรณีอาจไม่ดำเนินการตามคำร้องขอ ส่งผลให้เนื้อหาหรือบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงยังคงสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายเพิ่มเติมแก่ผู้ใช้งานและสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการอ้างสถานะทางกฎหมายของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มว่าไม่ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย หรือไม่ได้มีสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของกฎหมายไทยโดยตรง ส่งผลให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นไปอย่างจำกัด ทั้ง ๆ ที่ ผู้ให้บริการบางรายมีสำนักงาน บุคลากร หรือการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายในประเทศไทย ปัญหาดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องอธิปไตยทางไซเบอร์ (Cyber Sovereignty) ของประเทศไทยด้วย

๓. การขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาสถิติการรับแจ้งความคดีออนไลน์แล้วพบว่า มีประชาชนเข้าแจ้งเหตุในแต่ละวันจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบยังมีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องรับภาระงานจำนวนมาก และอาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการรับเรื่อง การสืบสวนสอบสวน และการติดตามผู้กระทำความผิด ประกอบกับยังพบความแตกต่างในการพิจารณารับเรื่องร้องทุกข์ในบางกรณี โดยอาจขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนประสบปัญหาในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนยังปรากฏข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายและมาตรการใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะกฎหมายที่มีการตราขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการนำกฎหมายไปใช้บังคับในทางปฏิบัติได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะทาง ทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น ภาครัฐจึงควรส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เทคโนโลยี และรูปแบบการกระทำความผิดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมทั้งลดความแตกต่างในการตีความและการใช้ดุลพินิจในแต่ละพื้นที่

๔. การสร้างความรู้และความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน ถือเป็นกลไกที่สำคัญประการหนึ่งในการลดความเสี่ยงจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานด้านการรณรงค์และการให้ความรู้แก่ประชาชนในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพในการรับผิดชอบโดยตรง ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีกลไกหรือจัดตั้งองค์กรที่มีภารกิจเฉพาะด้านการส่งเสริมความรู้และความปลอดภัยทางไซเบอร์แก่ประชาชนในลักษณะเดียวกันกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รณรงค์ สร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล และให้ความรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การหลอกลวงทางออนไลน์ การปลอมแปลงด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Deepfake) การโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล และภัยคุกคามทางไซเบอร์รูปแบบอื่น ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานพยายามดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับภัยออนไลน์ แต่ยังเป็นลักษณะกระจัดกระจาย ไม่ใช่ภารกิจหลักของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยตรง จึงเห็นควรมีกองระดับชาติในการสร้างความตระหนักรู้ด้านไซเบอร์ (Cyber Awareness) เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕. การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในการตรวจสอบและยืนยันตัวตนของผู้ใช้งาน (Know Your Customer : KYC) เพื่อป้องกันการนำแพลตฟอร์มไปใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งปัจจุบันสถาบันการเงินมีมาตรการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของลูกค้าอย่างเข้มงวด โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับฐานข้อมูลภาครัฐและมีระบบตรวจสอบเอกสารประจำตัวแบบทันที (Real - time) โดยเฉพาะบัญชีรับโอนเงินที่มีธุรกรรมเข้าออกตลอด ๒๔ ชั่วโมงอย่างต่อเนื่อง หรือมีจำนวน

รายการรับโอนสูงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของบุคคลทั่วไป ซึ่งอาจเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงการใช้บัญชีม้าหรือการกระทำความผิดทางการเงิน ส่งผลให้การปลอมแปลงตัวตนหรือการใช้เอกสารที่ถูกยกเลิกหรืออายัดแล้วกระทำได้อย่างมากขึ้น ในทางกลับกัน แพลตฟอร์มดิจิทัลจำนวนมาก

ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างบัญชีหรือดำเนินกิจกรรมออนไลน์ได้โดยมีการตรวจสอบตัวตนในระดับที่ยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาและพิจารณากำหนดมาตรฐานการยืนยันตัวตนที่เหมาะสมสำหรับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งควรครอบคลุมถึงผู้ให้บริการโทรคมนาคมที่ต้องสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายเพื่อค้นหาความผิดปกติได้ เช่น การใช้เครื่องมือประเภท Simbox ซึ่งสามารถติดตั้งซิมการ์ดโทรศัพท์จำนวนมากและใช้โทรออกไปยังหมายเลขจำนวนมากภายในระยะเวลาอันสั้น อันเป็นลักษณะการใช้งานที่แตกต่างจากพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ใช้บริการทั่วไปอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสลดการแอบอ้างตัวตน และสนับสนุนการติดตามผู้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จุดนิติ : ขอบرابถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของนานาอารยประเทศที่น่าสนใจว่ามีหลักการและรูปแบบการดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยหรือควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่อย่างไร

ดร.ปริญญ์ หอมอนก : จากการศึกษามาตรการของต่างประเทศพบว่า หลายประเทศได้พัฒนากฎหมายเฉพาะสำหรับการกำกับดูแลผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดกรอบระยะเวลาในการตอบสนองต่อคำสั่งหรือคำร้องขอของหน่วยงานภาครัฐ (Service Level Agreement : SLA) เพื่อให้การระงับหรือลบเนื้อหาที่ผิดกฎหมายเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจในการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเข้มงวด โดยหากผู้ให้บริการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด อาจถูกลงโทษด้วยค่าปรับในอัตราที่สูง ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันและระงับการเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย

ส่วนระดับภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป (European Union : EU) มีการบังคับใช้กฎหมายด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ General Data Protection Regulation (GDPR) ซึ่งถือเป็นต้นแบบสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ได้นำหลักการ

บางประการมาประยุกต์ใช้ในการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (PDPA) ทั้งนี้ การบังคับใช้ GDPR ของสหภาพยุโรปนั้นมีความเข้มงวด โดยกำหนดบทลงโทษทางปกครองในอัตราสูงและมีการบังคับใช้อย่างจริงจังต่อผู้ประกอบการและผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ต่างมีแนวโน้มในการพัฒนากฎหมายเพื่อกำกับดูแลผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของกฎหมายด้านบริการดิจิทัลของสหภาพยุโรป ซึ่งมุ่งกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและระงับการกระทำความผิดบนระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้มีการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อป้องกันการฉ้อโกง โดยพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลเส้นทางการเงินระหว่างธนาคาร (Central Fraud Registry : CFR) เพื่อใช้ในการติดตามและป้องกันการกระทำความผิดทางการเงิน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีต้องสงสัย เส้นทางการเงิน และรูปแบบพฤติกรรมที่มีความเสี่ยง ซึ่งธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore : MAS) ได้นำแพลตฟอร์มดิจิทัล “COSMIC” (Collaborative Sharing of Money Laundering/Terrorism Financing Information & Cases) มาใช้เพื่อเป็นศูนย์กลางให้สถาบันการเงินสามารถแบ่งปันข้อมูลลูกค้าได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและลดความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการให้บริการของแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเข้มงวด เช่น เครือรัฐออสเตรเลียและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ได้กำหนดมาตรการจำกัดการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๖ ปี รวมถึงหลายประเทศทั่วโลกกำลังผลักดันกฎหมายและมาตรการห้ามหรือจำกัดการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สำหรับเด็ก จะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมีหน้าที่ในการตรวจสอบและระงับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตรายต่อสาธารณะอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศไทย แม้จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลอยู่แล้ว แต่การบังคับใช้ยังไม่เข้มงวดเพียงพอ โดยเฉพาะการจัดการกับเนื้อหาที่เป็นการหลอกลวงไม่เหมาะสม หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กและเยาวชน หากมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและบทลงโทษที่ชัดเจนต่อผู้ให้บริการแพลตฟอร์มในกรณีที่ไม่ดำเนินการระงับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายดังกล่าวภายในระยะเวลาที่กำหนด จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ให้บริการพัฒนาระบบตรวจสอบและตอบสนองต่อการแจ้งเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปคือ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่ควรมุ่งเน้นการกำหนดความรับผิดชอบเฉพาะผู้เสียหายหรือสถาบันการเงินเท่านั้น แต่ควรขยายไปยังผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบนิเวศดิจิทัลทั้งหมด ภายใต้หลักความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Responsibility) เนื่องจากการหลอกลวงจำนวนมากมีจุดเริ่มต้นจากการเผยแพร่โฆษณาหรือเนื้อหาหลอกลวงผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หากผู้ให้บริการสามารถตรวจพบและระงับเนื้อหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว ก็จะช่วยลดโอกาสที่ความเสียหายจะขยายไปถึงระบบโทรคมนาคมและสถาบันการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย

ควรเป็นไปตามหลักความเหมาะสมและพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดี โดยประชาชนผู้ใช้บริการควรมีความระมัดระวังในการทำธุรกรรมออนไลน์และไม่หลงเชื่อข้อเสนอที่มีลักษณะผิดปกติ ในขณะที่ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และสถาบันการเงินก็ควรมีมาตรการป้องกัน ตรวจสอบ และระงับการกระทำความผิดตามบทบาทและหน้าที่ของตน

ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมธนาคารไทย ศูนย์ประสานงานด้านความมั่นคงปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศภาคการธนาคาร (Thailand Banking Sector Computer Emergency Response Team : TB - CERT) สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีม้าและเส้นทางการเงินแล้ว ซึ่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยสามารถดำเนินการได้ภายใต้ข้อยกเว้นของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเปิดโอกาสให้มีการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลได้เมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน สืบสวน หรือปราบปรามการกระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

อนึ่ง มีข้อเสนอที่น่าสนใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของประเทศไทย คือ การขยายบทบาทและสถาปัตยกรรมของระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลเส้นทางการเงินระหว่างธนาคาร (Central Fraud Registry : CFR) โดยการก่อตั้ง “ศูนย์กลางเชื่อมโยงข้อมูลธุรกรรมทางการเงินในระบบเศรษฐกิจ (Data Bureau)” โดย Data Bureau ถูกออกแบบให้อยู่ในรูปแบบองค์กรหรือแพลตฟอร์มกลางที่รวบรวม จัดการ วิเคราะห์ และแบ่งปันข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของสมาชิกภายใต้กรอบกฎหมายและธรรมาภิบาลที่กำหนด หัวใจของ Data Bureau ไม่ใช่เพียงการ “เก็บข้อมูล” แต่คือการทำหน้าที่เป็น Trusted Data Intermediary ที่ทำให้หลายองค์กรสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้อย่างปลอดภัย มีมาตรฐาน และตรวจสอบได้ วัตถุประสงค์หลัก

ของ Data Bureau คือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวม วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดย Data Bureau จะช่วยให้สามารถติดตามเส้นทางการเงิน ตรวจจับธุรกรรมที่มีความผิดปกติ และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้แบบทันที (Real - time) ส่งผลให้การป้องกันและระงับความเสียหายเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จุดนิติ : เพื่อให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าภาคธุรกิจและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน หรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรกำหนดมาตรการป้องกัน รวมถึงกลไกการเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชน ตลอดจนพัฒนานกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นใดหรือไม่ อย่างไร

ดร.ปริญญ์ หอมอนก : การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่สามารถอาศัยมาตรการป้องกัน (Protection) เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องดำเนินการตามกรอบการบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (NIST Cybersecurity Framework) อันประกอบด้วย การระบุข้อมูลและความเสี่ยง (Identify) การป้องกัน (Protect) การตรวจจับ (Detect) การตอบสนอง (Response) และการฟื้นฟูหรือเยียวยา (Recover) ภายใต้การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ (Govern) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจากหลายหน่วยงาน สามารถใช้ในการระบุรูปแบบและลักษณะของภัยคุกคามได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวยังไม่ได้รับการบูรณาการและแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การตรวจจับและเฝ้าระวังการกระทำความผิดยังขาดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ แม้ว่าประเทศไทยจะกำหนดมาตรการด้านการป้องกันไว้ในกฎหมายแล้ว แต่ยังขาดกลไกการตรวจจับ (Detect) และการตอบสนอง (Response) ที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลจากระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลเส้นทางการเงินระหว่างธนาคาร (Central Fraud Registry : CFR) ซึ่งสามารถตรวจพบธุรกรรมหรือบัญชีที่มีความเสี่ยงแบบทันที (Real - time) และเปิดโอกาสให้สถาบันการเงินร่วมกันระงับบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาด้านการตอบสนอง (Response) เห็นควรเร่งพัฒนากลไกให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการระงับบัญชีหรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence : AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ในภาคการเงินจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ธุรกรรมที่มีลักษณะผิดปกติ และลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกงทางการเงินได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การกำหนดมาตรการควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการป้องกันอาชญากรรมกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการที่สุจริต เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการระงับธุรกรรมโดยไม่จำเป็น

สำหรับด้านการเยียวยา (Recovery) นั้นพบว่า การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยหรือได้รับเงินคืนรวดเร็วที่ผ่านมา โดยไม่จำเป็นต้องรอผลการดำเนินคดีจนถึงที่สุดในทุกกรณี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของการเยียวยา

ผู้เสียหาย และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายและเผยแพร่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อไป ซึ่งปัจจุบันทั้งสถาบันการเงินและผู้ให้บริการโทรคมนาคมได้ดำเนินมาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการร่วมรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในบางกรณี อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของมาตรการดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์และข้อกำหนดของหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator) ว่ามีความชัดเจนและเพียงพอในการกำกับดูแลผู้ให้บริการมากน้อยเพียงใด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์และมาตรการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับรูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้ให้บริการสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนด (Regulatory Compliance) และยกระดับมาตรการป้องกันความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคเอกชนจะมีความพร้อมในการพัฒนาระบบและให้ความร่วมมือกับภาครัฐมากขึ้น แต่ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายยังคงเผชิญข้อจำกัดจากภาระงานของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ส่งผลให้การสืบสวนสอบสวนและการติดตามคดีอาจเกิดความล่าช้า ดังนั้น การเพิ่มศักยภาพของบุคลากร การบริหารจัดการคดี และการเปิดเผยผลการดำเนินคดีอย่างเหมาะสม จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายและสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนได้ต่อไป

จุดนิเทศ : บทสรุปส่งท้ายและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ดร.ปริญญา หอมเอนก : สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีหลายประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ การปรับแนวทางการบังคับใช้กฎหมายจากการดำเนินการภายหลังเกิดความเสียหาย (Reactive) ไปสู่การป้องกันเชิงรุก (Proactive) กล่าวคือ การมุ่งเน้นการป้องกันและตรวจจับความเสี่ยงก่อนที่จะเกิดความเสียหาย แทนการดำเนินการภายหลังจากประชาชนเข้าแจ้งความแล้วเท่านั้น โดยการพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลเส้นทางการเงินระหว่างธนาคาร (Central Fraud Registry : CFR) และการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้สามารถตรวจจับธุรกรรมหรือพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ผู้ให้บริการโทรคมนาคม และสถาบันการเงินร่วมกันดำเนินมาตรการป้องกันและระงับความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการเยียวยาความเสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในระยะยาว

ประการที่สอง คือ การจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรกลางที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมความรู้และสร้างความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber Awareness) แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานดำเนินกิจกรรมด้านการรณรงค์และเผยแพร่ความรู้ในประเด็นดังกล่าว แต่ยังเป็นภารกิจรองและมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ส่งผลให้การดำเนินงาน

ยังไม่เป็นเอกภาพ ดังนั้น การมีหน่วยงานเจ้าภาพที่รับผิดชอบภารกิจด้านการสร้างความตระหนักรู้ทางไซเบอร์โดยเฉพาะ จะช่วยให้การสื่อสาร การรณรงค์ และการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประการที่สาม เห็นควรยกระดับการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มแข็งและครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฉบับใหม่แก่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้ให้บริการโทรคมนาคม สถาบันการเงิน และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้สามารถปรับปรุงมาตรการป้องกันและปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาครแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.) และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) นอกจากนี้ ภาครัฐควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดทำและเผยแพร่สถิติผลการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผล และทบทวนประสิทธิภาพของมาตรการที่ดำเนินการ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่ารัฐให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันจะช่วยลดความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณามูลค่าความเสียหายที่ยังคงอยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานยังไม่สามารถบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการกำกับดูแล การปรับปรุงกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงทางออนไลน์ การปราบปรามบัญชีม้า การลดการทุจริต และการยกระดับความโปร่งใสในการบริหารประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความพร้อมของประเทศไทยในการประเมินตามมาตรฐานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development : OECD) ซึ่งเป็นองค์กรที่กำหนดมาตรฐานสากลด้านธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการต่อต้านการทุจริต โดยนอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศแล้วยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนต่างประเทศ ส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวด้วย ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดการพัฒนาระบบธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปประเทศ เพื่อรองรับเป้าหมายการเข้าเป็นสมาชิก OECD ภายในกรอบระยะเวลาที่รัฐบาลกำหนดไว้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ ๑

Scan QR Code รับชมการสัมภาษณ์

ดร.ปริญญญา หอมเอนก

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ในคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ
และกรรมการกำกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(ความยาว ๔๗.๕๗ นาที)

หมายเหตุ : เนื้อหาการสัมภาษณ์ที่ปรากฏในวิดีโอคลิป อาจมีความแตกต่างจากข้อมูลที่ปรากฏในวารสารจุลนิติ ซึ่งเกิดจากกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาทางวิชาการในวารสารจุลนิติ เพื่อให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ หรือกระชับมากยิ่งขึ้น

นางพิมลพัชร อริยะฉานกุล
นิติกร สำนักกฎหมาย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๔

เรื่อง ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง
และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ระหว่าง ศาลแพ่ง
- -

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

๑. ข้อเท็จจริงในคดีโดยสรุป

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้าน (นายสุระพงษ์ พิพัฒน์พัลลภ กับพวก รวม ๒๒ คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ พ. ๘๔/๒๕๖๑ และ พ. ๑๕๘/๒๕๖๑ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ โดยมีข้อเท็จจริง สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ ๓ สำนักงานอัยการสูงสุด ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง ขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของนายธงชัย ไรจน์รุ่งรังสี กับพวก ตกเป็นของแผ่นดิน โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.) ได้รับรายงานจากกรมสรรพากรว่า นายธงชัย ไรจน์รุ่งรังสี กับพวก เป็นผู้มีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ เนื่องจากเป็นผู้ประกอบการขายสินค้า แต่ไม่ได้จดทะเบียนเพื่อเสียภาษีมูลค่าเพิ่มและยื่นแบบแสดงรายการ เพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ครบถ้วนตามจำนวนรายได้ที่แท้จริง มีการหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป โดยการสร้างธุรกรรมอันเป็นเท็จหรือปกปิดเงินได้พึงประเมินหรือรายได้ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงภาษีอากรด้วยการกระจายฐานเงินได้ที่ได้รับการประกอบกิจการขายสินค้า ไปยังหน่วยภาษีอื่นซึ่งตนเองได้สร้างขึ้นโดยใช้ชื่อบุคคลอื่นอันเป็นเท็จ มีการกระทำอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมิให้ต้องเสียภาษีจากเงินได้ซึ่งตนได้รับมาจากการขายสินค้า รวมทั้งมีพฤติกรรมปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยการโอนเงินจากบัญชีของร้านค้าไปยังบุคคลอื่นเพื่อมิให้ กรมสรรพากรติดตามทรัพย์สินได้ ถือเป็นการปกปิดซ่อนเร้นจำนวนเงินได้พึงประเมินเพื่อมิให้เงินนั้นไปสู่ กระบวนการคำนวณภาษี เข้าลักษณะเป็นความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยคณะกรรมการธุรกรรม

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตรวจสอบธุรกรรมและทรัพย์สินของนายธงชัย โจนรุ่งรังสี กับพวก แล้วมีมติให้อายัดทรัพย์สินพร้อมดอกผลไว้ชั่วคราว และต่อมาเห็นว่าทรัพย์สินที่มีคำสั่งอายัดไว้ชั่วคราวดังกล่าวเป็นทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ประกอบมาตรา ๓๗ จึงมีมติให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (เลขาธิการ ป.ง.) ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ซึ่งพนักงานอัยการพิจารณาแล้วมีคำร้องขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดรวม ๑๒๙ รายการ ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑

ผู้คัดค้านโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มิได้ระบุลักษณะความผิดตามประมวลรัษฎากรเป็นความผิดมูลฐานไว้ แต่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี โดยให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อันส่งผลกระทบต่อผู้สุจริตในการเสียภาษี เนื่องจากนำไปสู่การกำหนดมาตรการโทษทางอาญา เช่น การยึดอายัดทรัพย์สิน โดยให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามมากขึ้น และขัดต่อหลักกฎหมายอาญา เนื่องจากเพียงมีหลักฐานอันควรเชื่อก็เข้าข่ายว่ากระทำความผิดแล้วโดยไม่ต้องพิสูจน์เจตนา บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เนื่องจากการตรากฎหมายจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่กรมสรรพากรเป็นผู้พิจารณาว่าผู้คัดค้านเป็นผู้เข้าลักษณะความผิดมูลฐานทำให้ถูกบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งสถานะของบุคคลหรือทางเศรษฐกิจหรือสังคม ขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ นอกจากนี้ยังเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย โดยพนักงานอัยการไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาของผู้คัดค้านอย่างแท้จริง ผู้คัดค้านถูกปิดปากทั้งที่ในคดีที่มีโทษทางอาญา โจทก์มีภาระการพิสูจน์การกระทำให้ครบองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายใน

ศาลแพ่งเห็นว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ ซึ่งศาลแพ่งจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

๒. ประเด็นพิจารณาเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือส่งคำโต้แย้งนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้าน รวม ๒๒ คน เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗

มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลแพ่งจะใช้บังคับแก่คดีเมื่อผู้คัดค้านได้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นควรกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากรมาตรา ๓๗ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลรัษฎากรเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีของผู้มีหน้าที่ชำระภาษีตามที่กฎหมายกำหนด โดยจัดเก็บภาษีจากเงินได้ทุกประเภทที่ทำมาหาได้ของผู้มีหน้าที่เสียภาษีในรอบปีภาษีที่ผ่านมา กรณีหากมีการเสียภาษีไม่ถูกต้อง ประมวลรัษฎากรกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการโดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้หลายมาตรการด้วยกัน เพื่อให้หน้าที่และอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการได้ตามความเหมาะสมแต่ละกรณี รวมถึงกำหนดลักษณะการกระทำความผิดและโทษทางแพ่งและทางอาญาไว้ เช่น กรณีการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๗ ที่ให้ผู้ใดกระทำการโดยมีเจตนาแจ้งข้อความเท็จ หรือให้ถ้อยคำเท็จ หรือตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จหรือนำพยานหลักฐานเท็จมาแสดง เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรหรือเพื่อขอคืนภาษีอากร หรือโดยความเท็จโดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีการอื่นใดทำนองเดียวกัน หลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรหรือขอคืนภาษีอากร ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ เดือน ถึง ๗ ปี และปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท หรือกรณีการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๗ ทวิ ที่ให้ผู้ใดโดยเจตนาไม่ยื่นรายการที่ต้องยื่นเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือกรณีการกระทำความผิดตามมาตรา ๙๐/๔ ที่ให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนตัวแทนผู้ประกอบการ ผู้ออกไปกำกับภาษีกระทำการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๐/๔ โดยเจตนาหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงภาษีมูลค่าเพิ่ม ออกใบกำกับภาษีใบเพิ่มหนี้ หรือใบลดหนี้โดยไม่มีสิทธิที่จะออกเอกสารไม่ลงรายการหรือลงรายการเป็นเท็จ กระทำการใด ๆ โดยความเท็จ โดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีการอื่นใดทำนองเดียวกัน หรือเจตนาไปกำกับภาษีปลอมหรือไปกำกับภาษีที่ออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไปใช้ในการเครดิตภาษี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ เดือน ถึง ๗ ปี และปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท

การที่ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี บัญญัติให้ความผิดมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗ ทวิ และมาตรา ๙๐/๔ ซึ่งเป็นความผิดสำหรับภาษีทุกประเภททุกลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการหลีกเลี่ยงไม่แสดงรายการเสียภาษี หรือยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีไม่ถูกต้อง ที่มีจำนวนตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป รวมทั้งการขอคืนเงินภาษีอากร ที่มีจำนวนตั้งแต่ ๒ ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป โดยกระทำในลักษณะที่เป็นกระบวนการหรือเป็นเครือข่าย และมีพฤติกรรมปิดบังซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ถือเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่ออธิบดีกรมสรรพากร โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองเห็นว่า ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วย

การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ ความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นไปใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก จึงให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจก้าวล่วงเข้าไปดำเนินการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติกับผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งในปัจจุบันความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ กำหนดไว้ ๒๑ มูลฐาน มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง และได้บัญญัติให้รวมถึงความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นด้วย ย่อมแสดงได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะไม่ให้กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานเพื่อใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาดำเนินการแทน

เมื่อพิจารณามาตรการต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรที่กล่าวไว้ข้างต้นที่กำหนดโทษทางแพ่งและโทษทางอาญา เห็นได้ว่า มาตรการดังกล่าวมีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสียภาษีอากรในแต่ละกรณีแล้ว ซึ่งในกรณีมีผู้กระทำความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗ ทวิ หรือมาตรา ๙๐/๔ พนักงานเจ้าหน้าที่ชอบที่จะดำเนินคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะคดีกฎหมายภาษีอากร คือ ศาลภาษีอากร และขอมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวต่อศาลตามประมวลรัษฎากรได้ การที่ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตริ บัญญัติให้ถือว่าความผิดตามมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗ ทวิ หรือมาตรา ๙๐/๔ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้มาตรการต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่มีทั้งโทษทางแพ่งและทางอาญามีผลให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีหรือนำส่งภาษีอากรตกอยู่ภายใต้มาตรการที่มีความร้ายแรง เช่น การยับยั้งการทำธุรกรรม การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน รวมถึงการจับกุมบุคคลและการร้องขอต่อศาลแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ในขณะที่ประมวลรัษฎากรมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอีก นอกจากนี้ ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตริ เป็นบทบัญญัติที่ให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาวินิจฉัยรวบรวมทรัพย์สินเพื่อให้ได้จำนวนเงินครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร ซึ่งอาจจะรวมไปถึงกรณีผู้เกี่ยวข้องอื่นที่กระทำโดยสุจริตต้องตกอยู่ภายใต้มาตรการที่มีความร้ายแรงตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปด้วย จนกว่าจะได้พิสูจน์ในศาล ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๓๗ ตริ เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระและจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน และขัดต่อหลักนิติธรรม จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

สำหรับข้อโต้แย้งที่ว่าประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตริ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า หากมีปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ได้รับผลจากการใช้ดุลพินิจดังกล่าวย่อมใช้สิทธิทางศาลได้ ไม่ใช่เรื่องของการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือหลักความเสมอภาค จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม

และตามคำร้องกรณีนี้เป็นกรณีที่ศาลแพ่งจะพิจารณามีคำสั่งเกี่ยวกับการสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้ ๒ มาตรการ ได้แก่ มาตรการทางอาญาสำหรับดำเนินคดีต่อบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน และมาตรการทางแพ่งที่เป็นการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยร้องขอให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน อันเป็นการดำเนินการที่แยกต่างหากจากกัน โดยการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นเรื่องมาตรการทางแพ่ง ไม่ใช่โทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ และให้โอกาสในการพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานได้ก่อนที่ศาลแพ่งจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ไม่เกี่ยวกับหลักกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังแก่บุคคล และมีใช้ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาที่จะอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

ทั้งนี้ หากรัฐมีความจำเป็นที่ต้องผูกพันปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ Financial Action Task Force (FATF) ในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรที่มีลักษณะร้ายแรง (Serious Tax Crime) เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรบัญญัติให้เป็น “ความผิดมูลฐาน” ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓ อันเป็นกฎหมายหลักสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความพิเศษโดยเฉพาะ โดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ มีกระบวนการขั้นตอนในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจแต่ละฝ่าย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนเป็นระบบ ไม่ซ้ำซ้อน อันเป็นหลักการพื้นฐานในการตรากฎหมายและหลักความจำเป็นในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตีรื้อหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

สำหรับคำวินิจฉัยฉบับเต็ม สามารถสแกน QR Code เพื่อดาวน์โหลดเอกสาร หรือติดตามคำวินิจฉัยอื่น ๆ ได้ที่เว็บไซต์ www.constitutionalcourt.or.th

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2564

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
The Office of the Constitutional Court

คำวินิจฉัย

1201

0 2142 5074

@OCC_th

www.constitutionalcourt.or.th

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขานุการวุฒิสภา
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๑-๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๕-๖

